

GAZETA LITERARĂ

Anul VIII nr. 31 (385)
joi 27 iulie 1961

ORGAN SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN R.P.R.

8 pagini 50 bani

Grafiștii noi la Rafinăria Onești

Foto EDMUND HÖPER

BĂTĂLIA VERII

Mi se pare firesc ca în clipele cînd aștern pe hirtie aceste rînduri, ferestrele să fie o explozie de soare, căldura s-o simt pîl-piitoare cum coboară pînă-n camera mea și să-mi pot închipui combinatele la lucru. Bărăganele coapse de spice și combinate înaintînd unele după altele, în învîlțiri largi, ca într-un atac prin surprindere: lafa arsă de soare, cu pomelii ieșiți și ochii oblici ai inginerului Gheorghiu, cîștigînd în expresivitate și interes acolo lîngă sacii plini, pe arie și pe directorul Dulciu, pe cîmp, de la 6 dimineața, verificînd totul, planuri, mașini și oameni, odată și încă odată, cu grijă și simț de răspundere și organizînd sectoarele slabe ale bătăliei; miințele innegrite și pline de încordare ale combai-nerului Stoica, ghemuit în toba mașinii, trăgînd cu furie buruiama alburisă care s-a invîlțit în jurul cuștilor și pe inginerul șef Doru Dumitrescu, cu lafa lui frumoasă, preocupat, grav și plin de neliniște, gonind de la Ghișpanii brigadierului Florescu pe Motoroiu

lui Velicu și de la Scărlățica la Sterianu și Butimanu, să impulsioneze, să intervină și să înlăture greutățile și — în slîșit, pe contabilul Popescu, maestrul meu întru ale pescăriei și pe contabilul șef, Sulicov, în cabina camioanelor, cu grîn lopătat și uscat, în drum spre siloz.

Mecanizarea agriculturii, eliberarea omului de munca brută și chinuitoare a secerii, cu șalele lînte, picioarele și miințele înțepate de miriște și lafa incinsă de arșiță, ar ispiți la imaginile cele mai roze și mai idilice, dar asprimea bătăliei recoltei, cea mai mare bătălie a anului, n-a dispărut. Oamenii mai au a se lupta și se luptă cu împotrivrile naturii (ploaia, vîntul, atacul buruienilor și al dăunătorilor) și cite-odată chiar cu ei înșiși, cu grijile care-i cuprind neori: „Ce facem? S-a defectat o combină! Axul oscilator! Trebuie să scriem la „Semănătoarea” să aibă grijă. Și a-nceput ploaia! Repede, acoperiți

Alecu Ivan GHILIA

(Continuare în pag. 4-a)

Actualitatea lui Bielinski

Comemorăm, astăzi, 150 de ani de la nașterea lui Vissarion Grigorievici Bielinski, o una dintre personalitățile uriașe nu numai ale poporului rus, dar și ale culturii universale. „Mare democrat revoluționar rus, genial critic literar și filozof”, cum sună prima frază din amplă prezențiară, pe care Marea Enciclopedie Sovietică l-o consacra — Bielinski a marcat cu sigiliul puternicului său spirit, oricare din manifestările celor trei domenii, în care s-a exercitat: filozofie, critică literară și

luptă democrat-revoluționară. Despre toate aceste manifestări, ca și despre înțelețele însușiri, de atitudine, de gândire și de expresie, cu care viața și opera lui Bielinski s-au înscris în istorie, nenumărate sînt mărturiile și ale contemporanilor și ale urmașilor.

Scînd, în 1914, despre „trecurul presei muncitorești din Rusia”, în evoluția căreia distinge trei perioade, inițial, cu decembriești și Herzen, între 1825 și 1861, așa numita perioadă nobilă, a doua a raznoicinilor, a intelectualității burghize și mic-burghize democratice, între 1861—1895, și cea de a treia, propriu-zis proletară, de la 1895 înainte — Lenin aducea înaintășilor primelor două etape, acest câld și just omagiu: „Așa cum decembriești, scria Lenin, l-au deșteptat pe Herzen tot așa și Herzen, cu Cîopotul său (revista „Kolokol”) a contribuit la trezirea raznoicinilor, reprezentanții culții ai burgheziei liberale și democratice, care nu aparțineau nobilimii, ci funcționării, micii burghezii, negustorimii și țărănimii. Premergătorul înlăturării definitive a nobililor de către raznoicini din mișcarea noastră de eliberare, a fost V. G. Bielinski, încă din timpul iobăgiei. Celebra lui „Scrisoare către Gogol”, care constituie bilanțul activității literare a lui Bielinski, a fost una din cele mai bune scrieri democratice ilegale, păstrînd o vie și imensă însemnătate pînă în zilele noastre”. Excelent horoscop, pe care comentatorii de după revoluția din Octombrie, îl reiau în lucrurile variate, „leșieră la iveală”, scria Maxim Gorki în a sa Istorie a literaturii și referindu-se la același fenomen al apariției raznoicinilor, leșieră la iveală oamenii, pe care îl însulețea o energie mindră, plină de încredere în ei, ce-și urmau drumul fără să se împiedice de ruinele trecutului și, la epoca aceea, drumul acela nu-i putea duce decît la popor, la masa țărănească, așadar, înainte de orice, le lupta împotriva iobăgiei”. Căci, în epocile de tranziție, continuă Gorki, „se manifestă două tipuri de oameni foarte distincte: unii, încarnînd tot ceea ce și-a trăit traiul și e pe punctul de a dispărea, iar alții ce trăiesc exclusiv din aspirații de viitor, strălucînd cu toată trecutul pe care îl detestă, și aceștia sînt pentru noi: Bielinski, Dobrolîubov, Cernișevski...” Iar în prefața frumosului cuvînt rostit, cu prilejul împlinirii a 75 de ani de la moartea lui Bielinski, în ședința comună din 13 iunie 1923, a Academiei de Artă din Rusia și a Societății amicilor literaturii ruse, Lunacearski spunea printre altele: „Bielinski s-a consacrat aproape în întregime criticii literare, nu pentru că generația sa ar fi fost mai înzestrată decît altele în domeniul artei, ci pentru că în Rusia acelor vremuri literatura avea o im-

PERPESCIUS

(Continuare în pag. 6-a)

IN ACEST NUMĂR:

- Problema actuală ale romanului articol de Mihai Gafița și Lucian Raicu (pag. 3)
- La marginea orașului Schiță de Eugen Barbu (pag. 4)
- Festivalul filmului de la Moscova (pag. 7)
- Trei schițe spaniole (pag. 5)

Salvatore Quasimodo

Hotărîse Editura ca versiunea de față a poetului premiat la Stockholm, de către instituția Nobel, să fie primită, la încrucșarea poeziei italiene cu poezia românească, pe o pagină iscălită cu semnele de mai jos, supremă politeja poetică și datorie literară.

Încă nu aveam în atelier textul, aș zice tradus dacă n-ar fi mult mai mult, cu prefața poetului nostru Baconsky, care-mi dislocă pagina și mi-o face inutilă.

Un al doilea cîntar al polenului plutitor peste celelele silabice din versurile textului „tradus”, nu mai poate ușor găsi un loc, și cu alții mai pușin cu cît competența critică subsemnatului îi lipsește. Îmi tremură mina, mărturisesc, la echilibrarea legănată a inspirației poeziei propus literaturii noastre cu ponderea cuvintelor aproximativ interpretative.

Să nu vă așteptați la ceea ce-i departe de condeiul meu: o părere rece, didactică și fără admirație entuziastă.

Poetul italian se prezintă indiscutabil și întreg cititorului român, ca un peisaj în conturile virgine ale naturii. Rupînd locurile comune îndotinate, el face poezie din tot ce-i întîlnește sensibilitatea, viața fiind, înainte de orice, versificare și text, adevărata, marea și toată poezia. Salvatore Quasimodo se vadește în fiecare din frumoasele-i poeme la nivelul înălțimilor și în gingășia frăgezimilor cîntate pe harpele de aur ale ghiersului roman, începînd cu Dante și sfîrșind cu el.

TUDOR ARGHEZI

Zilele acestea sosește în București, ca oaspete al Uniunii Scriitorilor din R.P.R., poetul italian SALVATORE QUASIMODO, laureat al Premiului Nobel. Cu acest prilej publicăm versurile de mai jos din volumul de tîlmăcirii din opera poetului, aliat sub tipar la „Editura tinereții” în colecția „Cele mai frumoase poezii”

Totodată reproducem „Cuvîntul înainte” al lui Tudor Arghezi la același volum.

SALVATORE QUASIMODO

Scrisoare mamei

„Mater dulcissima, iată-acum ceața coboară, nave se-aud confuz lovind în diguri, copacii se umflă de apă, se mistuie neaua; nu mai sînt trist în Nord; nu-s împăcat cu mine, nu mai aștept iertarea nimînuui — mulți îmi datorează lacrimi de la om la om. Știu că ți-e rău, că trăiești ca toate mamele poezilor, săracă și dreaptă cu dragostea pentru fiii depărtați. Iată sînt eu care-ți scriu”. În sfîrșit, vei gândi, două porbe de la băiatul care-a fugit într-o noapte, cu-o haină scurtă și cîteva versuri în tașcă. Bietul de el, inimos și aprins cum îl știu,

il vor ucea undeva-ntr-o zi”. „Da, mi-amintesc, era o gară cenușie cu trenuri încete ducînd portocale, migdale spre gura Imeriei, fluietul cel plin de gaife, de eucalipti și de sare. Dar astăzi oreau să-și mulțumesc pentru tăcuta ironie ce-ai pus-o pe buzele mele, blindă ca și a ta. Acel suris m-a scăpat de dureri și de plîns. Și nu-i nimic dacă am chiar acum cîteva lacrimi pentru tine și toți cei ce-asemena fie așteaptă mereu și nu știu nici ei ce anume. Ah, delicată moarte, să nu atîngi orologiul ce bate-aștat de peretele bucătăriei, copilăria mea toată-a trecut pe smălțul cadranului său, pe florile-acelea pictate; să nu atîngi miințele, inima lor, a bătrînilor. Dar poate răspunde vreunui? O, moarte de milă, moarte de sfială. Adio, iubită, adio, dulcissima mater”.

Soldații plîng noaptea

Nici crucea, nici copilăria, nici ciocanul Golgolei, nici angelica memorie, n-ajung ca să zdrobești războiul. Soldații plîng noaptea înainte de moarte, sînt tîri, cad la picioarele vorbelor învîțate sub armele vieții. Unități iubitoare, soldați, anonime ecouri de lacrimi.

In romînește de A. E. BACONSKY

Forumul tinereții

In aceste zile, la Moscova, tineretul lumii își manifestă responsabilitatea matură față de marile sarcini ale contemporaneității, ale umanității. De la tribuna Forumului Mondial al Tineretului se vor face auzite glasurile tinerilor soști de pe toate continentele pentru a afirma unitatea tineretului însușit de chemarea în luptă spre toate colțurile pămîntului de steag al luptei pentru pace.

Forumul înlesnește participanților să abordeze, dincolo de deosebiri de vederi, problemele comune, de care depinde viitorul lor: coexistența pașnică, dezarmarea, lupta împotriva imperialismului și a colonialismului, pentru independența națională a popoarelor încă înrobite sau amenințate cu agresiunea.

La această însemnată întîlnire tîu parte trei sute cincizeci de organizații de tineret reprezentate de șapte sute delegați din nouăzeci și unu de țări. Acest fapt dovedește puternicul ecou pe care l-a stîrnit în lumea întreagă convocarea Forumului.

Tineretul nu poate rămîne neapăsător față de evenimentele internaționale. Astăzi, cînd cercurile imperialiste caută să intensifice încordarea internațională împotriva tîu-se cu încăpăințare cerințelor celor mai fierbinți, mai legitime, ale popoarelor, ale vieții înseși, generația tîndă este chemată — în interesul viitorului ei — să-și sporească eforturile îndreptate spre apărarea cuceririlor umanității.

Niciodată în trecut tineretul nu a fost atît de solicitat ca astăzi să înțeleagă, să participe și să influențeze mersul istoriei. Alături de tinerii progresiști din toate țările, tinerii patriei noastre, luptînd pentru desăvîrșirea construcției socialiste, tîu parte cu entuziasm la toate manifestările și acțiunile menite să stînjească efectiv idealurile omenirii, setea ei de libertate și democrație.

Tineretii noastre, împliniri și desăvîrșiri proiectelor ei, obiectivele nobile ale Forumului Mondial al Tineretului îi sînt vital necesare.

Nicolae VELEA

CU CITITORII DE LA „MAO TZE-DUN”

CONVORBIRE DESPRE LITERATURĂ

La clubul uzinelor „Mao Tze-dun” a avut loc de curînd un schimb de păreri privind problemele specifice ale schiței ca și ultimele lucrări în acest gen apărute în paginile „Gazetei Literare”. Prezentăm relatarea acestei convorbiri ce nu a ocultat polemica prietenească, oferind opinii originale și interesante.

DISCUTIE CU SCRITORII

PARTICIPANȚII au început prin abordarea problemelor ridicate de scriitorii ce au răspuns la „Ancheta despre schiță” întreprinsă de „Gazeta Literară” (Nr. 22, mai 1961).

VLAD MARIN, gazetar: Cred că în acest moment cînd întreaga țară merge pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste, schița ar trebui să devină un gen literar mai mult frecventat. Această specie a genului scurt, „schițază” cu operativitate situații din locul de muncă sau a anumită stare sufletească. La operativitatea schiței contribuie cred și dimensiunile sale reduse. Mi se pare că trebuie subliniată părerea tovarășilor Silviu Iosifescu și V. Em. Galan care consideră contemporaneitatea schiței, „aproape o lege”.

ROMEO ILIESCU, desenator tehnic: Rămîne de discutat în ce măsură schița ar fi un gen literar foarte operativ, de pildă așa cum este reportajul. În legătură cu „genul scurt” vreau să vorbesc pornind de la dramaturgie. La ora actuală se duce bătălia pentru a-i atrage pe dramaturgi să scrie piese într-un act. Sînt artist amator și îmi dau seama că e mai ușor să scrii o piesă în trei acte decît una într-unul singur. Poate că e mai ușor de scris un roman decît o schiță. Legea concentrării despre care V. Em. Galan spunea că este „lege în orice gen literar” mi se pare, orice s-ar spune, că în schiță își spune și mai mult cuvîntul și trădează definitiv pe scriitorul care o ignoră adăpostindu-se după povestiri și nuvele lungi. În cercul nostru literar, Șerbanescu Cornel, trasator Ja

meanică grea, a scris un roman. Noi am început lectura, ne-am dat seama că el avea ceva de spus, dar romanul său suferea, pe lîngă altele, de lungimi. Este și firesc: autorul nu a scris niciodată lucrări încheiate de dimensiuni mai mici.

PATRU ILIE, statistician: Schița literară mi se pare asemănătoare cu schița desen: ea redă o situație în cadrul restrîns, dar și omul în acest cadru. Situațiile pot fi dintre cele mai diferite și nu mi se pare că trebuie să redea neapărat, cum zicea V. Em. Galan, „sufletul omului într-o clipă revelatoare” și nici neapărat „procese etice” cum susține R. Cosăușu.

MINASTIREANU ION, inginer economist: Mi se pare că Radu Cosăușu pledează nu doar pentru o modalitate care este specifică operei sale, ci că părerea sa se explică prin aceea că într-adevăr problema transformărilor etice este astăzi un sector care ne preocupă îndeosebi. Mi-au plăcut schițele publicate în „Gazeta Literară” de Radu Cosăușu și, în special, „Fereaștră spre Ceahlău” (G.L. nr. 24). Viața sufletească a oamenilor este o conștanță a preocupărilor lui Cosăușu.

BALABAN CORNEL, lăcătuș: Pentru că una din întrebările anchetei „Gazetei Literare” era dacă „există anumite legi ale schiței?” vreau să spun că timpul foarte scurt în care se desăvîrșă acțiunile eroilor și

concentrarea materialului, mi se pare a fi legi ale schiței. În acest sens Garagiule rămîne un mare exemplu.

MINASTIREANU ION: Există însă și schițe în care eroii evoluează într-un timp mai îndelungat. Așa este schița „Frumusețea Patriei” de Vasile Rebreanu (G.L. nr. 22) în care eroul este urmărit pe un sir de ani. Uneori, scurtimea timpului în care se desăvîrșă acțiunea se explică prin procedeele abordate de scriitor: monologul (folosit adesea de Radu Cosăușu) sau un sir de monologuri — povestiri care se spun într-un timp foarte scurt — cum se întîmplă în „La groapa de fum” de Nicolae Velea (G.L. nr. 21). Este important ceea ce observa Velea și anume că „schița argumentează epic numai o idee sau numai un sentiment” cerînd „rigurozitatea demonstrației”. Existența unor planuri paralele în desăvîrșirea acțiunii, o construcție mai vastă decît ceea ce rezultă dintr-o năvălă. Altorii scriitorilor creează un portret sau un tip social cum a făcut Garagiule cu Mitică. Modalitățile schiței sînt foarte variate. De aceea mi se pare destul de dificil a-i stabili sau mai exact a-i găsi „regulile”.

ROMEO ILIESCU: Fără îndoială nu cred că există o delimitare, ca sector, în ce privește materialul de viață ce trebuie reflectat de schiță. Schița

(Continuare în pag. 4-a)

Cronica antiburgheză

Ce snt produsele de Gablonz? Podoabe din tinichea aurită, fără valoare, cu scintile false. Sub acest semn, al imposturii, se desfășura în anii interbelici "strălucita carieră" a domnilor Avramuț, Feigenbaum-Smochinescu, Cristea Bujor, Vasile Damian, Mareș Moșu sau a altor mari negustori, mari afaceriști, mari industriali. Trufia lor nemăsurată, aveau în creștere, poziția socială înaltă sint, în perspectiva apropiatei revoluții, asemenea articolelor de Gablonz. Inșurările prin care ajunseseră "oameni", abilitate mercantila, arta de a se "aranja", de a face bani prin orice mijloace, ilicite sau nu, afacerismul, se dovedesc, și ele, de Gablonz odată cu sfârșirea relațiilor sociale care le-au permis și favorizat. Având luiza ascensiunii eroii parcurg, de fapt, scurta porțiune care le rămăsese pînă la dezastrul inezorabil sau, cum se spune în roman, "cam așa continuă să se îngrășe clientul gospodarului".

Cartea lui Ury Benador este, înainte de toate, o violentă cronică antiburgheză. Înfrîșind, pe o secțiune importantă din roman, biografiile unor exponenți ai burgheziei comerciale, scriitorul îndreaptă spre ei o intensă lumină destinată să înlăture de pe fața lor masca "onorabilității". Cartea face, literar, o demonstrație: la rădăcina oricărei averi stau operațiuni frauduloase, bancruțe, șantaie, incendii înscenate, crime chiar; dibăcia în afaceri înseamnă, în fond, banditism. Se urmărește procesul degradării sufletești prin aur. Pornit pe îmbogățire, un Avramuț își va îndușii orice poririe omenască. Tatăl, sărac și aproape orb, este părăsit fără mari remușcări, cinstitul Horowitz este aruncat fără ezitări în închisoare. Spre autolichie inventează o nouă etică: e imoral numai ceea ce contravine interesului. "Și poate nici nu e frumos s-o părăsească pe Evelinica dacă n-am interes", gîndește Avramuț. Toate mijloacele sînt subordonate așa dar unicului scop, averea. Dar nu cum s-ar putea crede, o avere de proporții rezonabile, "locale". Ambitia înțese departe, viusul cel mare al Smochinescului este să ajungă... trustman. "Așa că facem din Iași și din București, un New York! Și cînd o fi să mă duc în America, o să mă duc, nu cum zicea mister Harry, ca să mă protejeze soarta lui, și să mă ia el ca pe un holodron, cu un singur schimb de ruje. O să plec de aici pe contul soartei mele, și atunci o să fiu, cum dracu le zice miliardarilor de acolo... A da, trustman" (pg. 230).

Înfrîșind această faună Ury Benador nu părăsește niciodată postura ironistului. Observând contrastele comice ale lumii descrise, scriitorul dezvoltă un fir violent asupra falselor sentimente, asupra flexibilității moravurilor sau a grobianismului negustorului. Ironia este mereu prezentă în această parte a cărții și în subștival. De dincolo de text scriitorul pare să-și avertizeze personalajele: "Destul! Aroganția voastră e caraghioasă, prostescă, sfîrșitul vă este doar act de aproape". Cit de ridicol ne apare, în această lumină, Avramuț Smochinescu, roșindu-și mereu dăviza autoadmirația: "Cine e frumos, dar eu sînt deștept".

Ironia dă pînă la sarcasmeste o dimensiune principală a artei lui Ury Benador. Dar dacă ea predomină în capitolele care aduc în prim-plan pe Avramuț Smochinescu, pe asociatul său colonelul Cristea Bujor, în altă porțiune a romanului, unde sînt descrise întâmplările lui Mișu Horowitz, voiajelor comerciale, vom regăsi pe Ury Benador liric, sentimental chiar. (Nu folosim termenul în accepția sa depreciativă). Cele două atitudini opuse exprimă desigur poziția romancierului față de eroii săi, fiind determinate, nu e greu de observat, de caracterul acestor eroi. Tragedia lui Mișu Horowitz, vesnic năpăstuit din pricina canărilor sale, stîrnește compasiunea scriitorului care îi dedică pagini de veritabilă poezie, nu fără a îngrosa uneori latura emoțională.

Ca și eroii lui Arthur Miller, comis-voiajorul Mișu Horowitz se autoiluzionează. Dezarmat în jurul negustorului înecabil de acțiuni necămite, el este o victimă mult prea ușorată pentru Avramuț. Și totuși, oricît de jos ar fi căzut, Horowitz nu poate accepta gîndul înfrîngerii. El este deajuns un singur punct luminos, și acesta imaginat, pentru ca să țese din nou, cu febrilitate, din nimic, noi și noi planuri de acțiune, să vadă învîndu-se nenumărate porți de scăpare. Stările depresive cele mai adînci alternează la el cu mari înflăcărări. În astfel de momente optimismul său este tragic fiindcă este naiv, nefondat. Ceea ce-l susține sufletește, îl activează și îl dă forța de a imagina mereu alte soluții salvatoare este sentimentul îndăltor al familiei sale. Și disperările sale tot de aici decurg: este nenorocit pentru că trebuie mereu să-și părăsească familia și de aceea își blestemă meseria. Tot de aici, privind înfăptuirile sale eufante, entuziasmatul: "Auzi tu, Sara, imi jai fost de bani de drum și placam rapide, repede la Iași, toți împreună! Toți! Ah! E o fericire să ai familie și să fii cu ea împreună, e o fericire să trăiești! O fericire!" (pg. 287) Și tot de aici conștința demnității, a superiorității sale sufletești, farja de a-i da lui Avramuț un răspuns demn atunci cînd acesta încearcă să-l umilească.

Horowitz este în fond o fire constructivă (care construiește însă în gol), esențial optimist și de aceea va rezista pînă la urmă ispitei de a se sinucide. Inadaptați ordinii burghez, el va fi înfrînt de legile de fier ale capitalismului dar cînd se va întreba asupra cauzelor care l-au adus la acesta. Fără a ști unde ar fi putut să găsească un răspuns el se arală totuși frîmțat de astfel de gînduri: "Sînt un om micuț și știu că oamenii micuți sînt chinuți, înfrînji și încălecați de smecheri și de descurdreți ca să nu mai vorbim de stăpîn. Asta știu. Dar nu știu ce trebuie făcut ca să nu mai fie așa (pg. 300) Și, în altă parte: "Oare vinovată de toate să fie ceea ce Manacu și chiar Blima numeau "orinduirea societății"?"

Celor care ar fi putut să-i îmîneze lui Mișu Horowitz cheia acestor probleme le dedică autorul cel de al treilea compartiment al cărții sale. Este vorba de grupul intelectualilor legați de mișcarea muncitorească ilegală, compozitorul Moscu Navon, Benjian, Dumitru Udea, de comunistul Pavel. Profilul acestor personaje nu se conturează însă, din capitolele în care figurează, cu pregnanța celorlalte la care ne-am referit și a căror evoluție este pe larg urmărită încă din perioada formării. Mai expeditiv, această ultimă parte, are un caracter mai mult jurnalistic. Protagonistii poartă lungi discuții neconcludente - și prin caracterul lor literar paralizant - cu o poftă de vorbă nefădătoasă, aproape lăcomed. Neîntregindu-se acțiunii, o fac să încezească. Să nu uităm însă că avem în față abia primul volum al cărții lui Ury Benador, volum în care nu asistăm încă la o confruntare directă între exponenții burgheziei și forțele revoluționare.

Volumule următoare, sperăm, vor rezerva, probabil, mai mult spațiu de acțiune acelor categorii care reprezintă noul în viața socială.

G. DIMISIANU

DARKO LASZLO

"Industria Sirmei-Cimpia Turzii"

Noi poezii de

M. R. Paraschivescu

Continuăm prezentarea poezilor contemporani cu cînduri de poezii inedite. "Vlata Romînescă", rezumat în nr. 4, adăru zilele acestea cîteva pagini lui Miron Radu Paraschivescu. Poezii își intitulăză ciclul "Cănoace și libertăți poetice", mărturisind preocuparea expresă pentru conservarea emoției intacte astfel încît comunicarea cu realitatea și identificarea cu sensibilitatea cititorului actual să nu fie stînjinite de rigori formale. Versurile noi ale lui Miron Radu Paraschivescu, fie că surprind instantaneul liric cotidian ("Dimineața", "Crapă de ziua", fie că interpretează pesalul în mica cănoacă a universului ("Răsărit", "Cîmp liniștit", "Primăvara"), vădese vibrată intensă, în care ideea și sentimentul fac corp comun. Este și o demonstrație de virtuozitate tehnică, de trecere, cu suplete și expresivitate, dela stilul nud din "Moartea fiilor", la strofa fixă a sonetului în "Statuie", "Fecier", împerecheri ferice de precizie și eleganță poetică. Autorul "Declarației poetice" realizează în "Anti-colonialism" un micșor mesaj de solidaritate umană, care conștințe condiția existenței sale ca poet al epocii noastre, devotat multului lăptătoare pentru libertate.

Bălcescu omagiat

în Italia

S-au împlinit o sută de ani de la înfăptuirea unității Italiei. Acestul eveniment istoric, săpămînal, "La fiera letteraria" îi închină numărul său din 2 iulie. Odată cu evocarea marilor personalități italiene, în frunte cu Garibaldi, care au luat parte la eveniment, sînt omagiate personalități străine ce s-au afirmat în spiritul ideilor democratice și revoluționare despre libertate.

Sectorul critic

În același număr al "Vieții românești" sectorul critic se înfăptuează înegal. Se remarcă pe lîngă cronică literară, articolul lui N. Balașov despre Apollinare, bogat în informații și clar în interpretare și articolul lui Matei Călinescu despre contemporaneitatea expresiei lirice, judicios și cu observații de bun gust. În schimb "Miscelanea", o rubrică ce se cere să fie mereu vie, operativă, combativă, apare vădit sub semnul improvizității. Interventia în actualitate este înlocuită cu înregistrarea convențională ("Cosmonautica și poezia"), spiritul critic cu denaturarea iritată ("Punctul de vedere și eroi"). Foarte sărac rubrica de recenzii, unde întinlim un ton apologetic nepotrivit în nota despre "Stelele asozată pămîntului" de Mihai Dragomir.

Echivocuri

"Serius kânătean" nu manifestă todeună exigență în ceea ce privește redactarea articolelor

egalitate și dreptate socială. În acest cadru revista italiană din care s-a luat revista noastră, articolul trece în revistă ideile înaltnate care l-au însuflețit pe cărturarul nostru aitt în activitatea sa politico-socială, cit și pe tărîmul cercetărilor istorice. Ac-

lor și recenzilor publicate. În nr. 5, de pildă într-o recenzie semnată H. Tugui la "Cupa cu garoafe" de Eugen Frunză, poetul e caracterizat drept un "admirator pur al femeii" pentru că rolul ei în contemporaneitate "e văzut doar prin prisma unei valori de simboliză alăturare de unison al realizării sale ca om și luptător" (?). Aceasta, continuă recenzentul e o imagine deformată, întrucît funcția socială a femeii de azi, "presupunem o înlămurare de activități vaste, ca un corolar al poziției pe care o ocupă, cu totul alta decît în trecut". Mărturisim că nu înțelegem totuși unde este vina poetului.

O ediție

valoroasă

Editura Științifică a scos de sub tipar "Istoria Arheologiei" de Al. Odobescu, sub îngrijirea prof. univ. D. Tudor, care semnează o competență în introducerea și bogate note explicative menite să pună în valoare vastul material informativ care a stat la temelia lucrării. Alctuită dintr-o suită de prelegeri universitare ținute în 1974 și editată în volum la 1977, "Istoria arheologiei" prezintă încă un interes actual prin orientarea largă al autorului și prin spiritul umanist dominant. În introducerea sa, prof. universitar D. Tudor subliniază rolul de precursor al lui Odobescu în arheologia românească.

O inițiativă

bună

Pagina științifică din "Luceafărul" se înscrie pe linia inițiativelor laudabile ale revistei. Menim nu numai să înțelegem profilul unei reviste ce se adresează tineretului, ci și să apreciem efectiv la lărgirea orientării culturale și științifice al cititorilor, pagina aceasta trezește justificat interes. De semnalat nivelul accesibil al articolelor (unele adevărate studii), fără ca aceasta să dăuneze tinutului științific. Amintim în acest sens articolele prof. universitar Aurel Pîrvu "Dimensiuni tehnice și filozofice" și "Raze din Cosmos" cel al prof. univ. Emil C. Crăciun "Cauzele cancerului" și "Cenestezia - un element în fiziologia personalității", articolul amplitu în două numere al prof. univ. Călin Popovici despre realizările și perspectivele în domeniul cercetărilor spațiului cosmic etc. etc.

Redacția trebuie să continue pe această linie, abordînd însă pe lîngă medicina, fizică, chimie, mereu luate pînă acum în dispreț, și alte domenii ale științei.

Eseu critic

Unul din pilonii culturii socialiste îl constituie reconsiderarea clasicii literaturii naționale, ceea ce înseamnă editarea lor masivă, pentru pătrunderea cit mai adîncă în masele populare, studierea lor monografică, pentru adîncirea cunoașterii personalităților lor atit umane cit și scriitoricești, precum și înțelegerea unor studii bibliografice care oferă imaginea scriitorului în timpul său și în conștința contemporanilor. Este un progres vădit față de cultura din trecut, cînd studiile monografice despre cîte o clasice se iveau puține și prizabile, ca să se piardă în noianul indiferenței generale, așa cum răstăreau corăbii bibliografice care oferă imaginea scriitorului după furtună: "apparent rari nantes in gurgite vasto".

Dar și monografiile despre clasici în viață sînt un semn al aceleiași culturi noi. Iată, la interval de mai puțin de un an au apărut, în aceiași spirit de lucidă interpretare, densa monografie semnată de S. Crohmălniceanu despre Tudor Argezi, la Editura pentru literatură, urmată de esul Tudor Argezi poetul, de Mihail Petroveanu, la aceeași editură. Evident, împărțirea unui scriitor ca Tudor Argezi, - în fiecare din paginile lui, fie chiar de pamflet, un mare liric, - în categoriile didactice elementare, poet și prozator, urmărește, la noul monografist, o distincție de substanță, ci numai una formală. Prin alte cuvinte, nu-i ignoră unitatea în protlesm a personalității, ci se oprește numai provizoriu la examinarea operei poetice propriu-zise a lui Argezi. Și mai ales ne avertizează, la încheierea substanțialului Cuvînt înainte, că esul de astăzi nu trebuie privit decît ca o "introducere la o viitoare monografie". Deocumdată, Mihail Petroveanu s-a mulțumit să urmărească ceea ce este mai dificil în evoluția unui poet, adică și-a propus să descrie în foaia de temperatură a marelui fabricant, evoluția către sinteză și către rezolvarea problematicii sale. Problema, după cum se vede, mult mai complicată decît aceea a unei cercetări formale, pentru uzul învățăcelilor intru ale poeziei. Cum Argezi este, ca și Eminescu, cu care a fost adeseori și prea adesea și mai todeună greșit comparat, un spirit problematic, o conștință faustică, hărțuită de întrebări și zguduită de febra cunoașterii absolutului, studierea lui nu poate trece pe lîngă aceste chei de boltă ale edificiului său spiritual. O altă procedură este mai comodă, aceea a lui Mihail Petroveanu se dovedește a fi cea mai curajoasă, iar pentru penetrarea manifestă în cursul esului său, cea mai operantă. Concluzia sa este neposibilă de sugestivă. Lumele dezbateri de conștință argeziene, pe tema divinității, au reprodus, în timp, retrospectiv, mitul lui Sisif, al uriașului condamnat să urce în pisc o stîncă, dar fiecare efort încununat cu izbîndă, urmîndu-i prăvălirea aceleiași stînci la vale, - simbol al zdărniciiei muncii și al mîncării lui. Astăzi, însă, după mesajele umaniste din 1907 și Cîntare omului, noul avatar argeziar pentru Mihail Petroveanu, exprimat în același mod sugestiv, este acela sugerat de mitul lui Hercule, după împlinirea glorioasă a tuturor sarcinilor, a tuturor probelor de foc - pe planul superior al conștinței, se înleage. Prevedut cu metoda materialist-dialectică, tîndrul (cel puțin pentru vechiul scriitor al acestor rînduri, care s-a preocupat de marea poet încă cu treizeci și cinci de ani în urmă) critic literar a fost înarmat cu mijloc de investigație superioare acelorale generației trecute, care se complăcea, din vîștul educației intelectuale burgheze, într-un fel de aporetism, adică în propunerea problemelor fără a le însoți de dezlăgări. Se făcea, prin alte cuvinte, un fel de critică literară agnostică, ignorîndu-se nobila obligație a spiritului critic de a învinge toate dificultățile și de a nu se prezenta cu problemele nedezlăgare.

MIHAIL PETROVEANU: Tudor Argezi, poetul

Cred că Mihail Petroveanu a procedat în felul cel mai just, împărțindu-și esul în mici capitole ritmate după cronologia culegerilor de versuri ale marelui poet, deoarece în fiecare se poate surprinde o tematică nouă, sau prin alte cuvinte un popos nou spre limanul final al cunoașterii. Cu rezerva intențională a observației, bunăoară, că "1907" este un poem propriu zis, - observare valabilă și pentru celelalte - nulegeri, fiecare culegere argeziară nouă, de Flori de murgîig (1931) pînă la Cîntare omului (1956), a bătut pasul cu fermitate, dintr-un "clicu" intr-altul al infernului uman legat de vechi, spre limanul nou al umanismului socialist. Demonstrația lui Mihail Petroveanu are ceva din ceea ce matematicienii numesc atit de rar: eleganța unei probleme frumos soluționate.

Dar va! din prea vechea proprie experiență argeziară, care-mă dă poate falsă iluzie a familiarității cu terra cognita, am cules o impresie fundamentală: aceea că în incare din poeziile lui, vechi sau noi, Argezi nu scrie și n-a scris ca mulți alți poeți ca să se afle în treabă, ci ca să-și exprime liric un "moment sufleteș" nou, la o pulsăție mai accelerată decît aceea a liricii anemice din trecut. De aceea urmărea cu interes, acum ca și acum trezeci și cinci de ani, - cînd m-am făcut din lector interpret și din interpret herald, - fiecare poezie a mesterului.

Cronica mea de astăzi vine nu numai să recomande un reparabil esu al noii critice, mai bună decît aceea din ajun. Dar și să releve un nou fenomen moral. Argezi a jubilat prezența omului nou, a omului prometic și a jubilat societatea cea nouă, socialistă, care a eliberat pe om de exploatare, conferindu-i demnitatea condiției sale, pînă în ajun refuzată. Este o fericire, mai ales pentru un patriarh, care a visat socialist în tinerețe, să-și vadă realizat visul vîrstei iluziilor generoase. Și este poate fericirea supremă, după oscilațiile și contradicțiile interne de pe parcurs. Dar ce este fericirea? La această întrebare răspund ultimele două poezii ale mesterului: De ce-aș fi trist? și Ti-e sufletul... Viața cea nouă, cu elementele ei obiective nu-i mai oferă poetului ca în trecut, fermentul activ al nemulțumirii, al revoltei neconformiste. În măsura în care viața morală este reflexul vieții sociale și mai precis al mediului ambiant, mesterul argeziar nu poate fi astăzi decît unul de bucurie. Punct. Ba nu... puncte de suspensie. "De ce-aș fi trist? Și totuși..." finalul primei poezii este expresia mîhnirii înaintea ultimului prag al existenței. Iar încheierea celeilalte poezii: "Și sufletul bolește-n tristetea că nu poate / Ce nu poate să fie și nu va fi să fie" sugerează suferința insului în fața condiției sale, a barierei pe care sfîrșitul o ridică în calea aspirațiilor sale, a depiniei lui realizării. Acest Argezi al unui permanent tumult spiritual, după pacificarea sa morală într-un nou cadru social, - atit de convingător prezentat de Mihail Petroveanu, - acest Argezi al aspirațiilor de continuă depășire de sine a omului, înfrîșează un aspect nou al umanismului său și poate un capitol înedit în monografia cu care ne-a rămas dator noul său ezegat.

Șerban CIOCULESCU

Cronica literară

espre volumul "Pasărea Fenix" de Ioan Grigorescu, cronicar al lui Șerban Cioiculescu, vine înfrîșind documentară și însușirile reportericești ale cărții, care celebrează renașterea Poloniei din ruinele lăstate de fascism.

De o productivitate care nu poate fi trecută cu vederea, Ioan Grigorescu este prezent continuu în coloanele presei, semînd nuvele, schițe, reportaje, articole pe teme politice și chiar... comentarii cinematografice. N-am dori să anticipăm asupra dezvoltării sale literare dar considerăm că, în fața actuală, Grigorescu s-a impus mai ales ca un bun reporter.

La lectură reportajelor sale ne atrage modul direct, nervos, de abordare a temelor, înclinăția spre lapul cu caracter senzational, încercat însă de semnificativitate epocă "Revoluției". Grigorescu acordă prioritate aceluiași comentariu pe irepediția resturilor și a ciocnirilor umane. Nu agreează molcomele descrieri de natură, poposuri de reculegere. Și peisajul e animat de impetuozitatea autorului, notarea priveștinii se electuează în fugă, lîind un decur sumar, dar prielic pentru relevarea aspectelor esențiale: "De oriunde ai veni spre această lume te împînșia aceiași labou - sus cerul mahnit, greu de fum de gaze și zgură soarele palid, galben, cerul negru, aruncat în slăvi mai departe decît cele realte, de sulete de hornuri lumegind care, cu o gigantică artificiozitate zenitul sub bătaia surdă a trîmbelor de lum". Cu această strălucită asupra faptelor, înălțase ferib, agitat, autorul restitue locurilor Silesiei, avîntul uimitor al transformărilor din ații puteri populare

Ioan Grigorescu posedă, cum se zice, un ochi de reporter. În recep-

Sienkiewicz. Astfel întregul ritual se desfășoară parca în prezența fioroșilor predecesori ai statură lor înaltă și puternică, cu umerii largi și bărbile încicite, cu privirile încruntate care-i făceau să semene mai mult cu tîlhari de la graniță decît cu niște călugări pașnici. Cavalerul în armură, cu crucea pe piept, în mijlocul căreia, într-un pătrat, era tesut vulturul nebună, cu pelerina mare, albă, impodobită cu o cruce, alizează o detașare majestuoasă și tristă chiar în zarva

un oraș subteran, el îl previne pe cititor asupra riscurilor călătoriei sale. Va pătrunde într-o pădure în care pasărele nu mai cîntă și în care oamenii nu mai calcă. Totul în jur este mut, tainic, increment, Pericolul mortal pîndește pretutîndu-i. În comuni-carea investigațiilor sale, reporterul însuși parcă lecturului un sentiment sumbrou de leamă și oroare.

Ceea ce este neașteptat și tulburător apare dezvălul de privirea ziaristului. Conțind pe brusca ademenire

IOAN GRIGORESCU

Pasărea Fenix

plînă de vioieși în mijlocul sunetelor frîmbetelor și zăngănitul armelor, chiar în fața cupelor pline cu vin dulce, grecesc. De aci comentariul final al reporterului care se referă la nostalgia cancelarului vest-german, mîhnit că nu mai trăiește într-o vreme a feroșității fără scrupule, a dominației lor brutale.

Pe ce mizează în special reporterul în relațiile sale? Pe elementul senzational, Grigorescu încearcă să reabiliteze vechile resurse ale reportajului, compromise de aviditatea burgheziei pentru extraordinarul în sine, în afara etice și a adevărului. La Grigorescu dinamica spectaculoasă a comparatiei între articolul respectiv dintr-o revistă germană și cîteva fragmente din renumita carte a lui Henrik

tul moare în acei vaiet jalnic, ca un strigăt de ajutor, ca tipăru unui înjunghiat, cu suspinul unui om ce se slînge. Abia după aceea reporterul lămurește sensul semnului, antecedentele lui, cum l-au interpretat oamenii în diversele perioade ale Poloniei.

La un alt reportaj, începutul marchează un itinerar: Mai întiu un pătrat alături de care e scris cuvîntul "gara". În fața lui două linii paralele, între care e scris: "Strada Lubicz". O săgeată ne arată că trebuie să urmăm direcția în care sînt cîștile cîntărele pînă la prima intersecție. O cotitură spre stînga, pe Aryanska și ajungem în strada Lubomirski unde, pe partea dreaptă, se află numărul 47 încercuit. Acesta este planul topografic trimis de Lenin membrilor Comitetului Central, ca să

Șerban CIOCULESCU

o unică modalitate de compoziție, dar la reporterii aitt de deosebiți ca Egon Erwin Kish, Curzio Malaparte sau Geo Bogza, de pildă, aflăm permanent o perspectivă mai înaltă estetică, care ierarhizează notațiile. Ceea ce acolo este un motiv dominant, apăsător, cu sugestii năucitoare, ornamentat pe parcursul narațiunii, în "Pasărea Fenix" rămîne uneori o simplă replică pierdută fără esou.

Reportajul despre Wroclaw anunță un fapt răscolitor. Aici a fost ultima cîleală fascistă, care nu s-a predat nici după căderea Berlinului și care a fost cucerită de ostaiii sovietici, cînd se întorceau spre patrie. În ci-miuitul cu multe pietre albe, scrie reporterul, s-ar fi putut pune inscripția: "Aici zace un soldat care se întorcea acasă". Lăcă notația ar fi fost re-luată, urmîndu-se răsnetul observației, reportajul ar fi avut mai mult patos. Cîteodată întinlim la Grigorescu serioase neglijențe stilistice, care vădesc o lipsă de exigență în munca literară. "În jur, la acel sfîrșit de zi, nici țipenie. Doar în depărtare, orașul reclădit zîmțuia vinețiu cerul pe care se învîrtogean lot mai grave negurile inserării". Se manifestă în unele cazuri o aglomerare de metafore prepoze, contrastînd tocmai cu obișnuita fervoare sobră a reporterului. "Cît cuprînde ochiul, așa lăși nesfîrșit maldan peste care orașul de alădată se răvășise. Se răvășise stropșit de bombe și obuze, fir-roșind cu prăbușirea sa pămîntul"; sau: "Garnizoanele aristocratice cazale de Hitler aici au contaminat repede maldan distincției ariene".

Volumul "Pasărea Fenix" face parte dintr-o colecție tipărită de Editura pentru literatură și consacrată călătorilor peste hotare. O altă colecție, "Patria noastră", cuprinde reportaje despre viața diferitelor regiuni ale țării, aflate în plin proces de transformare socialistă. La acestea se adăugă diverse culegeri care atestă avîntul reportajului literar în ultimii ani. Este necesară o dezbateră largă asupra cărtilor apărute, asupra tendințelor evidențiate, spre a înlesni dezvoltarea acestor specii aitt de utilă în participarea activă a literaturii la construcția socialismului.

S. DAMIAN

Problematica umană și criteriile construcției epice

are să fie oare determinarea împărțirii unui roman în volume? La unele este echivalent în general cu ceea ce este în mic diviziunea lui pe capitole; volumele ar fi deci niște despărțăminte mari, niște capitole mai mari. Sint romane, tipice într-un singur volum care au mai multe părți, sau „cărți”, „Calea Victoriei” și dintre acestea. Dar în alte romane „cărțile” sau „părțile” de acest fel determină volume distincte. „Răscoala” și „Ion” în primele ediții. „Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război”, de asemenea în edițiile anterioare, etc. Pe de altă parte, „Oraș patriarhal” a spânzurat întâi dată în două volume, fiecare cu câte „două părți”.

Au fost romane în care trecerea de la un volum la altul nu era marcată nici măcar printr-o subdiviziune de construcție (capitol, parte, volum), ci se realiza în mijlocul rîndului: o frază începea în volumul I și continua în cel de-al doilea.

Criteriul existenței mai multor volume poate fi deci și unul strict tipografic, fiind de preocuparea de nu să facă cărți prea groase; nu polițieni în adevăr, cele 44 capitole ale romanului „Întîlnirea” de C. Chiariță, totalizând peste 1000 de pagini, într-un singur volum, căci e incomod la lectură: se rupe cartea, se desfac foile. Criteriul poate fi altele unul de construcție, determinat de desășurarea evenimentelor înfățișate. În „Ion”, primul volum intitulat „Glasul pămîntului” și al doilea intitulat „Glasul iubirii” marchează două etape distincte în dezvoltarea eroului principal: la fel în „Răscoala”, cele două volume inițiale erau determinate de treptele deosebite ale conștiinței satului în desășurarea evenimentelor din 1907; această deosebire era subliniată și prin titlurile volumelor. „Se mișcă țara” și „Focurile”. Într-un volum intitulat „Căderea Arhangheliilor” și cel de-al doilea „Solstițiul” de Szemer Ferenc, se asază o perioadă de aproximativ doi ani, acțiunea fiindu-i volumul ne-depășind cîteva luni. Ciclu „Frații Jderi” de Mihail Sadoveanu, pune de fiecare dată, între cele trei volume ale sale, spații de cîteva ani, iar acțiunea fiecăruia are o structură de sine stătătoare, putînd fi lesne scoțite trei romane distincte.

Ce se întîmplă cu numeroase romane actuale, aflate la primul lor volum și rămase de mult vreme la el? „Moromeții”, „Străinul”, „Selec”, „Cuscieri” și altele se află în această situație. Cititorii numeroși se întrebă de bună dreptate de ce ele nu continuă, dacă nu cumva le împiedică ceva sau cineva. Trebuie să spunem că nu le împiedică nici-meni și nimic să continue. Poate că mai exact ar fi să arătăm că le împiedică sau le întîrzie structura însăși a fiecărui din aceste volume, faptul că autorii au spus în aceste volume apărute cele ce aveau de spus despre eroii centrali așei, despre problematica lor, despre perioada și cadrul social în care ei se mișcă și acționează. Volumul respectiv nu e deci primul, ci singurul cerut de conținutul pe care și-l-a propus autorul. Dacă el vrea să continue cu un nou volum, atunci este vorba de urmărirea aceluiași erou sau grup de eroi, dar în cadrul unei noi problematici, în altă epocă, deci într-un cadru istoric și politic diferit. Însă această schimbare de perspectivă nu duce la existența nu a unui al doilea volum, ci a unui nou roman. Ce va face Ilie Moromete într-un volum următor al „Moromeților”? Va merge în război, el sau unul din copiii lui? Va participa, după Eliebere, la reforma agrară? Va fi Tugurlan zugrăvit în cadrul gospodăriei colective? Acestea sînt alte romane, nu doar volume următoare. La fel, ce va face Mitru Moț mai departe, după ce se împarte pămîntul?

Are să fie oare determinarea împărțirii unui roman în volume? De ce atunci să nu spunem deschis că precizarea de a ne fi aflat în feța unor prime-volume, era rezultatul unei practici, pe care critica o stimula cam neprincipial pînă nu de mult, atunci cînd cerea fiecărei cărți să ogîndească în întregime viața unui erou, să cuprindă în toate aspectele ei problematica perioadelor dinaintea și de după Eliebere, cu alte cuvinte să ajungă mereu la cronici, la fresce. Cronica, fresca se pot compune, atunci cînd mai multe romane sînt gata scrise, unele chiar publicate, și mai rar cînd se află în stare de proiect. Cînd se află în stare de proiect se aduce adesea la romane care rămîn suspendate, de pildă, ca „Rădăcinile sint amare”, care înaintea foarte greu.

Se înțelege că nu trebuie să primim literatura, marea literatură, măsurată la durată cîtorva ani și nici să ne speriem cînd într-un volum și altul al aceluiași roman trece un spațiu chiar și de un deceniu. Sint cazuri celebre în istoria literaturii universale cînd s-au realizat mari cărți, avînd semănate volumele pe distanțe întinse. Între primul și ultimul volum din „Pe Donul liniștiți” au trecut 15 ani; între primul și ultimul din „Pămînt destelenit” chiar mai mult. Dar „Pămînt destelenit” are în primul volum un profil de sine stătător și putea rămîne singur, ceea ce și anunșase la un moment dat autorul său.

Dar iată că, în ce ne privește, a trecut jumătate din intervalul dintre primul și al patrulea volum din „Pe Donul liniștiți” și continuarea la „Izvorul roșu” de Nicolae Jianu încă n-a intrat în editură; și nici nu poate fi parșită, pentru că problematica de acolo e „deschisă”, are nevoie de încheieri, de concluzii, dacă nu ale vîieții, măcar ale autorului. Aici e una din laturile răspunderii autorului față de cititor și propunerea, venită de altă ori de la acces-tori, ca volumele cu urmare să apară la distanțe mai mici unele de altele, ori toate odată, e îndreptățită. Ar fi firesc poate — măsură intermediară — ca în cazul frescilor, a croniclelor întinse pe perioade mai mari, care necesită urmărire, autorii și editurile să promoveze romanele cu configurație de sine stătătoare, părți de acțiune încheiate, ca în „Moromeții”, „Străinul” sau „Selec”, ca în fiecare din părțile ciclului „Descult” în forma actuală.

Aceasta ca primă parte a discuției despre lungimea unor cărți. O a doua cuprinde chestiuni privitoare la lungime, din seria celor neapuate în articolul trecut din „Gazeta literară” („Amplioarea temei și construcția romanului”), dar cu cauze diferite.

Există romane „lungi” prin concepția lor, prin punctul de pornire. Nu se pare că trebuie făcută aici o distincție fundamentală: mai întîi sint frescele din categoria cărora fac parte „Rădăcinile sint amare” de Zaharia Stancu. Acestea nu au în centru un erou sau un grup de eroi, ci pornesc de la ideea prezentării unei anumite perioade, investigînd, cum ar zice Cezar Petrescu, orizontul social desășurat în timp, și înfățișată prin destulul eroului și destulul personajelor. Fresca de acest fel, rămîne adesea la suprafață, vorbind în modul cel mai propriu.

Densitatea unei opere literare o dau eroii, orice s-ar zice: eroii urmăriți în cadrul, de-a lungul evenimentelor social-politice, așa cum face Camil Petrescu în ciclul său „Un om între oameni”. Este în acest ciclu o problematică a epocii, dar examinată și înfățișată prin destulul eroului principal, destin care axează construcția literară, îi dă șira spinării, ori-cîte capitole exterioare firului central am găsi în compoziția cărții. Dar ciclul „Rădăcinilor”, nici la al cincilea volum încă nu se axează pe o idee centrală, pe un destin uman, pe o problematică și atunci, chiar episoadele frumoase, unitare, rămîn fără sens în construcția generală. I. Ludo în ciclul său „Paravantul de aur”, are un anumit fir epic, de fapt un principiu de construc-

ție: urmărește accesunea guvernamentelor principali la cîrma țării: generalul Averescu, regii Ferdinand și Carol al doilea, fascismul reprezentat prin cei doi Antonești. Există un erou ci, dacă putem spune, un motiv, un simbol — simbolul, oriunde ar fi trecut din 1920 pînă în 1944, adică tronul „paravantul de aur”, la adăpostul căruia se făceau și se desfășeau jetele explozării, ale trădărilor, ale pregătirii războiului. Există și așa lungimi, destule, compoziția însăși e lungită, dar principiiul coordonator al evenimentelor prezentele încheagă, totuși, o unitate. O astfel de unitate, lege a construcției epice, de amploare, lipsese în „Rădăcinile”, „Descult”, în noua formă a adoplăit o construcție mult mai unitară, aceea a episoadelor de sine stătătoare, cu motive înrudite, cu continuitate de la unul la altul, dar fiecare realizînd o compoziție cu valoare estetică independentă. Paradoxal poate, dar această construcție, mai fragmentară, realizează o mai bună strîngere a episoadelor, decît prețextele din „Rădăcinile”. Aici există și o dilemă intrinsecă, să spunem astfel, o modalitate de compoziție care se întemeiază pe enunțări, pe repetiții, pe lungimi, ca procedee de bază, începînd de la situații paralele și mergînd pînă la repetarea replicilor, a cuvintelor. Lucrul se întîlnie în „Descult”, în prima formă, el se întîlnie și în noua formă, dar ca modalitate artistică: în „Rădăcinile sint amare”, devenit manieră, el mînează zeci și zeci de pagini, oriunde ar fi substanța lor, ori-care e tema despre care se scrie.

Există apoi un alt tip de cronici, de fresce, acelea care au în centru un erou sau un grup de eroi; acestea au ca prototip „Un om între oameni”. Inscrim aici „Bărăgan” de V. Em. Galan, „Din august pînă-n august” de Szemer Ferenc, „Pe munte de cuțit” de Mihail Beniuc, „Morți fără glorie” de Laurențiu Fușga, „Gălbenu-magazin universel” de Liv Penador, „Nearnul Condosilor” de Szabo Gyula și altele. Romanul lui Mihail Beniuc nici nu-l-am inscrie aici, deoarece partea apărută nu e și propriu-zis un volum distinct, ci o primă jumătate, cantitativ vorbind, ne-urmată încă de continuarea ei; în intenția autorului stă de altfel să publice în cîrind întreaga narațiune, constituită fără nici un fel de alte

neclintit: „Scriitorii mari ai omenirii — spune Ibrăileanu în cartea sa „După război” — apar în vremea școlilor și curentelor bine desemnate. În acest sens, realismul socialist nu

drept prime volume ale unor cicluri, eroi ca Ilie Moromete, Andrei Sabin, Mitru Moț, etc.

Punctul nostru de vedere e că, preferabilă e, sub toate raporturile, axarea romanelor-cicluri pe eroi, pe grupuri de eroi, care asigură unitatea de construcție, reliefează ideile de bază, realizează perspectiva și-l ajută pe cititor să urmărească acțiunea. La urma urmei, romanul este istorie dar despre oameni; realismul înseamnă zugrăvirea unor eroi tipici în împrejurări tipice — deci presupune în primul rînd existența unor eroi; iar realismul socialist presupune în esență ca trăsătură de bază perspectiva viitorului, — dar aceasta măsurată în dimensiunile ei umane, în soarta problematicii umane, a destinului uman. Discuția asupra „lungimii” o încheiem aici, cu toate că ea prezintă numeroase alte aspecte. Am început cu ea pentru că e cea mai izbitor vizibilă, încă înainte de lectura cărții și, pentru că, realtate, o considerăm ca una din problemele actuale ale luptei pentru calitate în literatură. Articolul viitor va fi o discuție despre chestiuni cu adevărat fundamentale, de conținut, cum e aceea despre dimensiunea și sensul noului; în romanele cu teme actuale.

Mihai GAFIȚA

TRAIAN VASAI

„În timpul repausului”

TRĂSĂTURI ALE PROZEI NOASTRE

În toate curentele și școlile literare cu program cristalizat au produs o mare literatură, dar, cu siguranță, toate marile literaturi sint produsul unor epoci, curente și școli literare cu program cristalizat. Adevăr de neclintit: „Scriitorii mari ai omenirii — spune Ibrăileanu în cartea sa „După război” — apar în vremea școlilor și curentelor bine desemnate. În acest sens, realismul socialist nu

evită formulările generalizatoare, recomandările limpezi, de teamă să nu piardă cumva din vedere manifestările de neprevăzut, situațiile pronunțat unice și particulare.

Nu ne propunem desigur, în cuprinsul acestei succinte expunerii, să trecem în revistă, să analizăm sau măcar să amintim toate principiile a căror formulare generalizată participă la programul estetic și ideologic bine desemnat al realismului socialist. Vom semna, pentru moment, unul din aceste caractere generalizate, specific prozei realist-socialiste în întregul ei, dincolo de diversitatea stilurilor și temperamentelor artistice individuale. O trăsătură foarte generală a tipului de erou revoluționar așa cum acesta s-a cristalizat, ca o reflectare a proceselor vieții însăși, în literatura realismului socialist se referă la un anumit raport existent între idealul de viață care e eroul aspiră și capacitatea sa de a mobiliza toate energiile de care e capabil, pentru realizarea idealului. Nu există erou pozitiv în adevăratul înțeles al cuvîntului care, manifestîndu-și adevăratul ideal, nu se angajează în luptă cu forțele negative ale societății, care e eroul aspiră și capacitatea sa de a mobiliza toate energiile de care e capabil, pentru realizarea idealului. Nu există erou pozitiv în adevăratul înțeles al cuvîntului care, manifestîndu-și adevăratul ideal, nu se angajează în luptă cu forțele negative ale societății, care e eroul aspiră și capacitatea sa de a mobiliza toate energiile de care e capabil, pentru realizarea idealului.

Ca să caplăm o imagine cit mai exactă nu numai a rezultatelor electivite, în planul creației, dar și a originii și dezvoltării de conținut specific prozei actuale, va trebui să raportăm unele din recomandările generale ale realismului socialist la tradiția caracteristică literaturii romine și să analizăm chipul în care programul specific realismului socialist a fertilizat experiența națională a literaturii, să relevăm acele trăsături proprii tradiției, care realismul socialist le-a stimulat sau le-a negat în spirit dialectic, prin polemică și permanentă imbogățire. În legătură cu trăsătura specifică tipologiei socialiste în întregul ei, semnaltă mai sus (raportul dintre idealul eroului pozitiv și însușirile active necesare transpunerii sale în viață) va trebui să observăm că această il corespunde, în planul tradiției, bogata problematică a inadaptabilității înzestrate sufletește dar neînarmate pentru luptele vieții. Dintr-un puternic impuls critic, din ura grea purtată orînduirii nedrepte, burghezei distrugătoare de valori umane, din simpatia revărsată din abundență asupra elanurilor pure și conștiințelor incornptibile s-a născut în opera majorității prozatorilor romini de pînă la Eliebere, tipul de erou inadaptabil, indeobște intelectual înzestrat cu o evidentă noblete morală și cu o la fel de evidentă incapacitate de luptă, un erou care iese zdrobit, învins sau mutilat sufletește din înfruntarea vieții. În continuitatea acestei tradiții, într-o continuitate ce nu implică anacronica repetare a tipului amintit, a concepției pe care se întemeiază realizarea unui astfel de tip, și nu exclue polemica la adresa tipului respectiv și a concepției generatoare, s-a născut în literatura actuală un nou tip de erou luminat de idealuri înalte dar, în opoziție cu precursorul său inadaptabil, înarmat cu un puternic simț al vieții. Și nu e vorba numai de imbogățirea unui ideal — ce ar fi rămas statornic — prin mijloacele și energia

trebuie realizării; natura însăși a acestui ideal a străbătut o innoire de conținut, saltul revoluționar, trecerea hotărâtă de la studiul unui umanism vag, contemplativ la clarificarea determinată de revoluție. Idealul socialist nici nu este de conceput altfel decît în conștiința unui om capabil de luptă. Orgoliul și satisfacția realizării scopului propus erau altădată, în cadrul literaturii noastre, atribuite mai mult ale tipurilor negative de eroi care „izbutese” printr-o dez-lănțuire de energii neînfrinate de vreun scrupul moral.

În această direcție, literatura nouă a avut de înregistrat o adevărată răsturnare. Cîndva legătură dintre lipsa însușirilor sufletești și puterea de acțiune, sau dintre frumusețea interioară și neputința, acest absurd contrast a fost rupt. Energia cu care un om își urmărește idealul este în funcție de natura acestui ideal, capătă ea însăși „culoarea” idealului — iată o primă situație caracteristică noi tipologii. Reluînd tradiția, cu solidaritate față de tot ce e valabil în ea, literatura realismului socialist neagă în chip revoluționar ceea ce a devenit amacronic în această tradiție. Particularitatea de care vorbeam în aceste ște o evidentă ilustrare în atîtea din operele noi literaturi. (Setea de Titus Popovici; Bărăgan de V. Em. Galan). Lectura ultimelor romane apărute ne-a pus iarăși în situația de a constata cit de generală, cit de adinc specifică realismului socialist este această particularitate. Foarte semnificativă ni se pare simetria ce se poate stabili între literatura noastră recent publicată: Anii tineri de N. Tic și Front fără tranșee de P. Sălcudeanu. Tîc urmărește evoluția unui tânăr muncitor din zilele noastre, dintr-un relief socialist al unui erou activ, maturizat, sub influența comunistilor, de conflictele vieții însăși. La început, cită vreme nu înțelege, Pavel Oniga ne apare ca un om indeajuns de slab, risipit, dominat de alții, supus autorității lor, incapabil să reacționeze față de tendințele acaparatoare ale soției și tatălui acestuia. Puterea sa se manifestă abia în procesul înțelegerii conștiinței a rostului său, a răspunderii sale comuniste în cadrul construcției; avem o dovadă tipică de valorificării și însușirilor active grație înțelegerii și treptat însușirii a conștiinței socialiste. Numai pe măsură ce se înrădăcește în el principiile etice socialiste, sentimentul răspunderii, Pavel se cristalizază ca erou activ, capabil să iasă întărit din încercările la care îl supune viața. Tîc conduce cu siguranță evoluția eroului său. Uneori însă claritatea cu care ni se ilustrează raportul de care vorbeam, dintre înțelegerea vieții și puterea eroului, cînoaște momente de cîlcire datorate subtilizării excesive de către scriitor a trăsăturilor temperamentale ale eroului său. Eroul este ambicios, repetă, îndărătnic — uneori la un mod abuziv. Pentru literatură structura morală e mult mai interesantă decît temperamentală. Valoarea romanului, așa cum s-a mai arătat, ține de capacitatea scriitorului de a revela latura morală a proceselor pe care le descrie, pe fondul și în atmosfera construcției, înfășisate convingător și autenticitate.

Într-o caracteristică simetrică față de destulul lui Pavel Oniga ne apare destulul lui Zolovie, eroul din Front fără tranșee. Scriitorul ne face să înțevdem un caz de treptată întunecare a profilului pozitiv caracteristic unui om în genere puternic, legat în chip spontan de viața cea nouă, întunecare provocată tocmai de o insuficiență a conștiinței sale, de absența unui ideal mai înalt care, condiționînd însușirile personalului să le împiedice de a lua o întorsătură individualistă. Zolovie, din om puternic ce era cită vreme îl ajunsesse pentru aceasta înțelegerea spontană a schimbărilor care au făcut posibil ca unul din cei mulți și umiliți alăturați să fie chemat în frunte, devine un dezorientat, un om slab, incapabil de acțiune. „Instinctul” său se dovedește adevărat, repetă, în destulul și viața însăși îl pedepsește, îi oferă o lecție necruțătoare. Din păcate, pentru a formula concluziile noastre asupra personajului, a trebuit să lăsăm deoparte o serie de momente necaracteristice. Destulul eroului nu e stăpînit cu destulă forță. Apar, în evoluția acestuia, răzgăzuri de discontinuitate. În cadrul de față nu ne propunem o analiză cuprinzătoare. Ceea ce am vrut să demonstrăm, se referă la posibilitatea de a extrage din analiza lucrărilor contemporane, anumite caractere mai generale, tipice pentru ceea ce a însemnat afirmarea realismului socialist în literatura romină actuală.

Probleme actuale ale romanului

fragmentării decît cele impuse de succesiunea capitolelor. Construcția romanelor de mai sus are de asemenea așa-zise „lungimi”, mai ales de felul celor semnaltă ca episoade introductivă exterioare destulului eroului central. Concepția de bază a construcției lor nu se sprijină însă pe lungime, pe înșiruire de evenimente, ci pe urmărirea destinelor unor eroi: Anton Filip în „Bărăgan”, Atanasie Muntea în „Pe munte de cuțit”, Bălcescu în „Un om între oameni”, Dumitru Ștefan și Imreh Peter în „Din august pînă-n august” și, continuînd cu romanele declarate

constituie o abateră, ci este expresia unei continuități istorice, verificarea unei legi de nezdruclinat. Noutatea sa calitativă este că realizează nu numai un program estetic și ideologic bine determinat, dar și un program integral stimulator ce nu include limitări arbitrare, puncte de vedere aride în dezacord cu mișcarea vie, neprevăzută a creației artistice. Recomandările ideologice și estetice ale realismului socialist sint făcute în spiritul marilor epoci de înflorire artistică și, în același timp, sint determinate de caracterul specific al contemporaneității. Diversitatea tendin-

Răsfoind revistele

Răsfoind numerele de anul acesta ale „Serisului bănațean” remarcăm străduința colectivului redacțional de a ogîndi cu operativitate fenomenele cele mai noi ale realității noastre, de a conferi revistei un accentuat profil agitatoric.

Se observă de asemenea — față de anii trecuți — o mai pregnantă diversificare a modalităților poetice, se poate vorbi chiar de conturarea unor individualități, aflate acum în curs de afirmare. Întîlul poet Anghel Dumbrăveanu de pildă, a publicat în acest an versuri care ni-l arată în progrs. Am reținut cîntările „Prefigurarea primăverii” din nr. 3 și „Cîntare paritidului”, nr. 5, care, deși inegale, conțin pasaje revelatoare pentru lirismul lui Dumbrăveanu, bărbătesc, energic, cum se definește el însuși într-un fel de autoportret: „Sînt tînar ca acest anouip al patriei mele, / Eu, cel care as pe tronul acest țînar, / Eu, cel sfîrțecat pe roată în Bălăgrad, / Cel ucis pentru că mi-am strîns pumnul la piept / Privînd în fruntea și brațul și visul / Sint plin de energie ca lutul și soarele, / Eu, cel încoțit de bălți de-tunerice, / Eu, cel istovit, cel umilit cu fruntea-n jîrnă („Cîntec spus în cîmpie”). Versuri vibrante, de efect agitatoric semnaltă și alți poeți. Haralambie Tugui meditează în fața urnei la marile semni-ficatii ale momentului votării: „E o clipă fîcînd ca o boltă de aur în mine / Odată cu toate băștile inimii incandescente: / Să votezi bucuria și pacea, fericirea poporului, — / Ce poate fi mai înalt, mai nespus de uman? / Să calci în fața urmei ca un ostaș învingător mereu / Ca un plugar venit la sîrbătorile recoltei sale, / Ca un corăbier sorbind cu ochiul țîmarii noi — / Ce tînar și robust e acest țînar, al țîntidului și al meu!” („Cînduri în fața urnei”). Acest ton avînat, optimist este propriu majorității poemelor publicate în „Serisul bănațean”, poeme semnate de celi mai multe ori de tineri.

Relevînd aceste aspecte trebuie să arătăm totodată că eforturile depuse în vederea diversificării stilurilor poetice, a căutării unor căi originale de expresie trebuie sporite. Mai apar în revistă destule versuri cenușii, impersonale, corecte numai. O anumă comoditate a gândirii poetice, face să anchilozeze un-ori inspirația care ajunge să se trăsă pe căi de multă vreme bătute. O temă bogată în sensuri lirice ca cea a noilor construcții este tratată superficial prin evocarea unor clișee. Iată versuri din trei poeți pe care — nesemnate — le-am putut atribui cu siguranță unuia și aceluiași autor: „Blocurile par să veniți la închinare / Aici, sub coasta muntelui, la umbra pădurii / Orașul acesta e fără de vîrstă / Din trecerea timpului el n-a cunoscut decît ritmul / Oamenii l-au văzut crescînd / Bloc cu bloc / etaj peste etaj”... — Lucian Valea: „Inscrip-

Poezia în „Serisul bănațean”

ție la orașul cel nou” sau: Bună dimineață, case noi / Aji înflorit / ca niște nuferi albi, gigantici / Sub sărătura soarelui amiezii / Alături de fereastra mea. — Ligia Tomșa: „Bună dimineață case noi” sau „Dintre zidurile acestor vor fiții cîntecelor copilor, / Hulubii se vor revîrsa ca un nis arzînd / peste umerii orașului, zvelii, ridicați în aur de palmele noastre” — Nicolae Dolingii: „Moment înțimșorean”. asemenea compunerii contribuie la instaurarea unei impresii de monotonie, de uniformizare care nu poate fi alungată doar prin construcții metaforice forțate, ostentative. Dim. Rucăciță, de pildă, alcătuește o poezie întregă de dragul unei comparații răsucite: Hidrocentrala de la Bicaz și se pare că s-ar asemăna cu o femeie tor-

ADRIAN PODOLEANU

FEKETE IOSIU

„Caractică”

CRONICAR

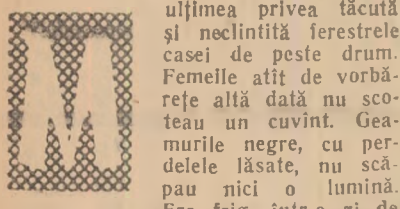
„Răzîrnire”

Lucian RAIU

Desen de MIHU VULCANESCU

La marginea oraşului

ulţimea privea tăcută și neclintită ferestrele casei de peste drum. Femele atât de vorbărețe alină dată nu scoțeau un cuvânt. Geamurile negre, cu perdele lăstate, nu se păreau nici o lumină. Era frig, într-o zi de iarnă, spre seară. Cerul mort, încremenit ca o pătură înghețată. Din el scăpau niște floare albe de zăpadă rar, parcă fără chef. Cîteva sute de oameni așteptau nemicași în fața porții. În fața, muierile, cu broboale negre, ațernute pe obraz și cu pumnul strîns; în spate, bărbații, mestecînd tutunul între făci sau aprinzînd țigările unul de la altul. Din cînd în cînd se auzea un ropot mărunt de picioare degenerate, dar afil, nu spunea nimic, înțeleși, ca și cînd ar fi vrut să nu turbare somnul mortului, ascuns dincolo de zidurile mure ale casei cu poartă încuiată.

ășteptau să sosească dricul tocmît tot în taină și-l care la Străulești, un cîmiltir de la marginea oraşului, plină unde nu va merge nimeni cu siguranță. Popa nu tocmise nimeni pentru că niciunul dintre preoții mahalalei n-ar fi venit să-l cînte la cap fără primejdia de a fi sfișiat de oameni.

Nu puteau să mai întîrzie pentru că năvălă cu căderea întinerului, norișii cîmiltirilor se închid. Frațele mortului tocmise o ceată de milogii să-l însoțească, dar cerșetorii, orbi și schilozii trebură să aștepte la capela, tocmă pentru a nu băga nimeni de seamă că vestitul cămiltar al Cujaridei pleacă în lumea celor vesnici.

Rudele, vreo douăzeci de femei și vreo trei bărbați, așteptau încremenți pe niște scaune, înși blestemau în gînd soarta pentru că răsturnaseră casa cu suzul în jos și nu găsiseră decît o ladă plină de polțe. Banii, răposatul și-l îneca în altă parte și toți bănuiau că frațele mortului știe unde și-l ascunde. Și aici, în încă-

perea fără lucruri, domnea o tăcere apăsătoare. Femele se închină din cînd în cînd privind spre podele.

Dumitru Alexandru dormea neurturat în coșciug cu fața acoperită de un giulgiu alb. Era un bărbat trecut de 50 de ani, cu o față supț, scund și să între și într-o ladă, și într-adevăr, sîrîntul său semăna cu o ladă soldătească de campanie. Cei de față dormiseră cu schimb în timpul privegherii și pînă pe la prînz în ziua aceea, bănuiau că vor scăpa cu fața curată, că gardul înalt de piatră ce ascundea casa înmăcătă va ocroti taina lor, înțuită atât de bine. Dar pe la patru, una din femei trăsese pufin colțul unei perdele, ea să privească în stradă, și o auziseră spunînd cu spaimă:

— Uitați-vă ce-i afară!

Rudele se înghesuiseră și văzuseră mîna mea, făcută, sîrîntă pe nește în fața porților de lemn, todeauna legate cu un lanț gros. Jos, în curte se mișca neliniștit cîmiltir lupi al stăpînului, înfometat și gata să sfișie pe cineva. Urmele ghearelor lor

rămase în zăpadă acoperiseră curtea. Animalele aduleau o primejdie de afaceri și nu urlau dezlănțuite ca de obicei, mulțumindu-se să pîndească numai pe cel din uliță, cu ochi răi și înlărități.

Trecu așa un ceas sau mai mult. Oamenii nu aveau ce să-și spună încă. Li strîmbea laolaltă vestea adusă de o femeie:

— A murit Dumitru Alexandru, azi li înmormîntează. Vor să-l scoată din casă pe furis.

Copiii fuseseră lăsați prin curți și dacă se mai încumetase cine unul într-acei, spre locuința cămiltarului, fuseseră puși pe goană, pentru că ceea ce avea să urmeze era o treabă serioasă, de oameni mari.

★

Dricul sosi dinspre Filantropia, hărducînd prin gropile drumului nesigur acoperit cu bălți înghețate. Pe capul său era un cloclu îmbrăcat în haine negre. Pe cap avea o pălărie caraghioasă cu pampon din pene de gîscă, date și ele cu tuș sau cu altceva. Mîna căi nepăsător, nebă-

nînd că o să găsească atita lume de față. Era numai mirat că înmormîntarea trebuia să aibă loc atât de tîrziu și vorbea cu ajutorul lui, aflat tot pe capră:

— Ce-o mai fi și asta? Să duci omul la groapă cînd e noapte.

— Nu l-o fi plăcut lumina soarelui, spunea lenes și piclîșit celălalt cloclu, un om înalt și slăbănog, cu mîini lungi ca de maimuță și un chip livid de băutor.

Dricul intrase într-un șanț acoperit cu o zăpadă pufoasă și o roată din spate se scufundase pînă la butuc. Ajutorul se dădu jos blestemînd mahalaua împuțată cu oamenii ei cu tot.

— Încă puțin, spuse scrișînd, și se rupeau spîtele.

Căi se opîrîră de cîteva ori și în cele din urmă echipajul ajunse iar pe drumul cel bun.

Cioclii nu văzuseră pînă atunci mulțimea. Cînd unul dintre ei observă rîndurile de femei și bărbați încremenți în fața porților avu un fior de spaimă.

— Ce-i cu ăștia? întrebă.

— Așteaptă și ei pomana mortului.

Căi se opriră alunecînd.

— Prrrr!

Noii sosiți priviră porțile ferecate cu lanț și lacăt și ferestrele întunecate.

— Hei, nu-i nimeni pe aici? Întrebă tare cel care condusesse căi, sărînd jos de pe capră și se întoarse spre mulțimea tăcută, parcă zidită cu picioarele în zăpadă înghețată.

Nu li se răspunde. Nici o perdea nu se clătina.

— Unde-i mortul, oameni buni?

Glasurele muierilor și ale bărbaților se amestecau acum ca o grîndină.

— Avea bani să cumpere și biserică și atîc-e cum pleacă la groapă, fără slujbă, fără popă.

— Dormea pe polițele noastre, cu care ne storcea pe la judecări și pe la porțări.

Rudele se făceau ca n-avud, privind la cioclii, însăpămîntați și ei pușin, care împingeau coșciugul mai în fundul dricului.

— Haideli, mai repede, spuse scrișînt fratele mortului, minai că dau un bacșiș.

Cioclii închiseră în cele din urmă ușa dricului și se urcară în grabă de capră.

— Pleacă! făcără cu spaimă muierile din față ca la un lucru neașteptat.

Urmă un moment de descumpănire. Bărbații se bulucără spre căi, dar aceștia porniseră, opîntîndu-se și ascînd de efort. Cioclii și bicluciarul fără miță.

Dricul hărducă prin gropile uliței, clătîndu-se cînd pe-o parte, cînd pe alta.

— Cade el de-acolo, spuse cineva și vorba asta îl împacă oarecum pentru că urma pe rude, așteptînd parcă să se întîlnească acel fapt care-l ar fi răzbunat fără ca el să mai facă ceva.

Arcurile negre de metal erau bune și de fiecare dată sîrîntul nîscat cînd încoala, cînd încoace, revenea la locul său. Mărșul precipitat îl încălzise pe oameni și stîrnise în rîndurile lor o oarecare veselie.

— Haideli după el, să-l ducem pînă la cîmiltir.

Femeile călcău apăsat, hotărîte să facă un lucru despre care nu știau prea multe pînă acum.

După ce îl ducem, îi dăm foc la casă! spuse un bărbat îmbrăcat într-o scurț vîltoasă, plină de unsoare.

— Mie mi-a pus porțire pe leață pentru că n-am mai avut cu ce să-i plătesc.

— A făcut șase case pe Grivița din dobinzile noastre!

— Se făcea cu judecătoria și cu sergenții.

— Nu, scoala trenfele în stradă și-și bătea joc de sufletul nostru.

Cioclii băteau căi tot mai tare. Dricul se hîrta ca o corabie și merșul echipajului mortuar se transformase într-o goană. Rudele se îneca bine, agățate de arcurile de la spate, trîgînd înspăimîntate cu coada o-chiului înapoi, pentru că nimic nu este mai fioros decît minia unui grup de oameni.

Cînd s-apuce spre Atelere, dricul

seră pe ticălosul de răposat. Pînă la cîmiltir mai era cam un kilometru. Atunci se întîmplă ceva neașteptat. Din cauza unei hărducături, coșciugul alunecă cu totul spre spatele dricului și capaciul bătut în cui se deslăcu alunechînd într-o parte. Giulgiul sfișiat de cîtele smulse lăsa acum să se vadă trupul mortului și chipul său palid care parcă rînjea batjocoritor către cei care-l urmau.

Rudele vrură să se oprească, dar glasurele din spate erau atât de amenințătoare încît se rugară în gînd să ajungă mai repede la poarta cîmiltirului, să scape de răposat.

— Uite-l, ride de noi! strigă o femeie.

— S-a deslăcut capaciul. Acuș pică în stradă!

— Să cu mîinile pe piept și pare liniștit.

Nu se știe cine, miniat pe neașteptate de nepăsarea mortului, ridică un bulgăre de gheață și li aruncă în ușa dricului, peste capetele rudelor care se aplecără înfricoșate. Se auzi un zgomot sec de sticlă risipiță și văzură și mai bine sîrîntul de lemn negelut în care se zăbătea parcă Dumitru Alexandru, dînd să iasă atar, teapăn cum era.

Ceea ce trebuia să se întîmple, se întîmplă atunci, tocmăi cînd erau foarte aproape de intrarea cîmiltirului. O ploaie de bolovani și de bucăți de gheață se abătă asupra echipajului. Cioclii auziră sfișimarea geamurilor și hîrta cu disprețare căi, dînd să intre pe poarta de fier a Străuleștilor, dar în fața clopotniței se izbiră de un zid de oameni. Erau milogii, vreo 50 de bărbați bărbosii și urdușii, numai zdrene, care începură să hulduie și să lovească cu picioarele în burțile animalelor.

Se făcu o învîlmăsală cumplită. Zădarnic băteau clopotele tocmite. Frațele mortului se ridică pe trotuarul de pămînt și începu să rănească cerșind mila miloșilor:

— Frați creștini! Nu intrați în păcat!

— Voi sînteți frate cu dracul, nu cu Dumnezeu! strigau femeile, înghesuindu-se spre ușa fărîmăla a dricului prin care bărbații traseră afară sîrîntul din scînduri lefite.

— Fraților, ce vrei să faceți, fraților? strigau mai departe rudele.

Milogii nu înțelegeau prea bine ce se întîmplă. Fuseseră tocmiți să vină la cîmiltir și să întîmple dricul cîntînd: „Primește-l Doamne în pămîntul tău...” și acum vedeau cu mirare cum coșciugul e cărat dincolo de cîmiltir, nu la groapa de veci.

Drumul nu finu mult. Frațele mor-

CU CITITORII DE LA MAO TZE-DUN

Convorbire despre literatură

(Urmare din pag. 1)

surprinde un moment al vremii în merșul ei și este important ca acesta să fie ales din secțiunile cele mai

reprezentative (ca marile uzine) pentru construcția socialismului în țara noastră. Greutatea constă în concentrare. Și fîrșete, trebuie respectate legile generale ale artii.

tauție. Dat fiind și dimensiunile redute ale schiței, personajul nu-și poate releva decît o singură trăsătură și anume aceea solicitată de respectiva situație.

astrului albastru" (G. L. nr. 24), de R. Gosau și în alte împrejurări: cum se îmbracă, cum discută cu prietenii etc. Aceasta pentru că autorul a creat un personaj convîngător.

DESPRE SIMBOL

În continuare s-a vorbit despre simbol, ca unul din procedeele artistice folosite de schiță.

COLIBAN GHEORGHE, lansator: M-a mirat afirmația lui N. Velea care a scris o serie de schițe cu simboluri reușite cum că „simbolul e o boală de copilărie a schiței”. Aceasta este desigur o părere strict personală a sa și cu greu ar putea fi înțeleasă și explicată.

BALABAN CORNEL: Se pare că în ultimul timp N. Velea încearcă să treacă la o altă formulă de creație și de aceea, scoatește, probabil, că, în ceea ce îl privește, schița cu simbol este un stadiu depășit, care ține de „copilărie”, de începuturi.

PATRU ILIE: S-ar putea ca Velea să se teamă că în goana după sim-

bol scriitorii să ajungă la lucrări artistice și simpliste.

ROMEO ILIESCU: Mi se pare clar că simbolul în schiță nu este decît un procedeu printre altele. Depinde de talentul scriitorului cum este folosit acest procedeu.

MINASTIREANU ION. Desigur, modul în care este folosit simbolul depinde de talentul scriitorilor. Și totuși se pare că mai ales tinerii recurg la simbol. La Nicolae Breban portretul într-o singură culoare („Portret într-o singură culoare” — G.L. nr. 22) simbolizează desigur trista amintire a războiului, și gardul din schița cu același nume a tinărului Sorin Tilei mi se pare un argument în acest sens.

GOLIBAN GHEORGHE: Cred că schița are depline posibilități de a crea un personaj complex, astfel încît cititorul să poată reține mai multe trăsături ale eroului.

ROMEO ILIESCU: Este adevărat însă că pentru a putea înțelege o mulțitudine de caracteristici ale eroului unei schițe trebuie ca și fantezia cititorului să-și spună cuvîntul. Chiar dacă un personaj de schiță își prezintă cu pregnanță o singură trăsătură a personalității sale, prin deducție pot fi descoperite și alte trăsături. Eu îl văd pe eroul din „Fotografal

VLAD MARIN: Există schițe în care se surprinde o stare sufletească fără ca să apară clar conturat un personaj. De acest fel mi se pare schița lui Vasile Rebreanu „1400 m” (G. L. nr. 26) în care liniștea și mulțumirea omului ce se vede înconjurat de grîi țovarșilor este foarte bine prezentată. De asemenea, Vasile Rebreanu a încercat în „Pădurea” (G. L. nr. 29) să creeze un personaj fără a-l prezenta cititorilor, ci arătînd opinia altor personaje despre el. Procedeu în sine mi se pare bun dar nu este adecvat, cred, pentru schiță ci pentru lucrări de dimensiuni mai mari.

PERSONAJUL ÎN SCHIȚĂ

Problema modalităților de a contura un personaj în schiță a reținut îndelung pe cei ce discutau cu pasiune și precizie, neabătut de complicata și rîcșă a celei mai scurte dintre

speciile așa-zisului „gen scurt”. Redăm fragmente din discuție:

BALABAN CORNEL: Într-o schiță se prezintă de obicei o singură și

LECTURI ȘI OPINII

MINASTIREANU ION: Am impresia că tinerii scriitori abordează mai curajoz genul scurt decît cei maturi. Mi-a plăcut „Era groapa de fumăt” de Nicolae Velea și cred că felul în care a fost caracterizată lucrarea, ca „mozaic”, este destul de exact. Cu această schiță ca și cu „Noaptea” (G.L. nr. 28) Velea încearcă modalități neobședate încă de el. Mi se pare interesant și modul de a scrie schiță satirică a lui T. Mazilu. Dintre ultimele lucrări ale lui Gosau, „Fotografal astrului albastru” mi s-a părut sub posibilitățile autorului.

ROMEO ILIESCU: În ceea ce privește „Fotografal astrului albastru” am o altă părere. Personajul satirizat de Gosau mi s-a părut foarte bine prins. Eu l-aș dramatiza pentru brigada noastră artistică. Și la noi am cunoscut tineri care după ce au publicat au deveni puși cum întru-murați. Pe eroul lui Gosau l-am privit mai întii cu simpatie — omul era la al doilea roman. Dorința de „imortalizare” îl face însă antiptic. Cred însă că acest om se va îndrepta, deși decădămădă are emfaza caracteristică unor debutanți și e preocupat prea mult de felul în care va poza. Personajul reprezintă un om care și-a pierdut busola pentru moment. Cred însă că după nefericita, dar meritată ratare a „pozării”, va deveni cu totul altul.

PATRU ILIE: Am citit schița „Gardul” (G. L. nr. 25) de Sorin Tilei. Nu mi s-a părut suficient de bine prezentat portretul bătrînului și nici starea sufletească a unui om în vîrstă care are pentru prima dată o casă a

sa și-i vopșește gardul. Totuși prin felul în care este prezentată fantezia copilului care privește cîmpul, autorul dovedește însuși literar.

VLAD MARIN: Eroul schiței lui Costache Anjion „Zi pierdută” (G. L. nr. 25) mi s-a părut un om care cu spiritul colectivului în care trăiește a fost trezit la o viață nouă, trimis să-și facă slujbă de zootehnician. Și totuși acest Ion Dudă nu reprezintă prin nimic figura unui om nou. Mi s-a părut un personaj palid, șters. Mi-ar fi plăcut ca Vasile Rebreanu să creeze figura activistului Dura, despre care aflăm din relatările eroilor din „Pădurea”.

BALABAN CORNEL: Mi-a plăcut felul în care în „Pădurea” Vasile Rebreanu prezintă conștiința înaltă a doi membri de partid, starea lor sufletească în momentul în care activul de partid pleacă din sat. Frîmțarea Irinei care regretă că nu i-a mulțumit deajuns activistului Dura m-a convîns. M-a emoționat momentul în care țărani răspund la urarea crainicului de la radio.

★

Cei adunați în sala Clubului Uzinelor „Mao Tze-dun” și-au încheiat discuția despre una dintre cele mai actuale probleme ale literaturii — caracteristicile și evoluția schiței — învițîndu-i pe scriitorii cit mai curînd și cit mai des în mijlocul lor pentru a cunoaște viața și problemele oamenilor ce lucrează într-o mare uzină.

Adriana ILIESCU

BĂTĂLIA VERI

(Urmare din pag. 1)

grul! Cum se învește soarele, lău-l din nou la lăpătat. Cei cu grîul din magazii! Vedeți cei cu grîul din magazii! Umiditatea prea mare! Prea mare gradul de umiditate! Întoarceți-l! Lăpătați-l! Lăpătați-l! Lăpătați-l! Lăpătați-l! Dacă băgăm grîu umez în siloz, se-ncinge tot grîul, sute și zii de vagonet! Gata! S-a isprăvit!”

Șeful marelui ștat major al acestei bătălii pe regiune, directorul Trustului Gosat București, a trasat linia de luptă concis și ferm: Rapid! Să ieșim primii pe țară! Și fără pierderi! La rîndul lor, ceilalți șefi ai marelui

comandament al recoltei, au dat acolo, ordin, precis și ferm: Rapid! Să ieșim primii pe țară! Și fără pierderi!

Miracolul pînii nu se termină însă aici; alte mîini pline de har și fantezie vor intra în posesia bogalelor grîne pentru a le prelăce în substanțiale și gustoase noastre piine nouă, generoasă menită să-i sature pe toți cei ce muncesc. Mîinile brutarilor vor trudi necontenit încă un an pînă la recolta viitoare cu perspectiva unui rod și mai bogat. Cit de minunat se concretizează grija partidului pentru îmbunătățirea deservirii populației, ridicării conștiinței a nivelului de trai al celor ce

muncesc în recolta scrisoare adresată muncitorului brutar. „Poporul așteaptă de la voi să dați piine de calitate superioară, plăcută la gust, hrănitoare și consistentă, în sortimente variate. Puteți să faceți aceasta!”

La această chemare a și urmat dealte răspunsuri entuziast ale partidului în concursul pe țară „Pînă plină de cea mai bună calitate”. Angajamentul lor ferm de a îndeplini sarcina de mare răspundere încredințată de partid sint sigur că va contribui la mobilizarea eforturilor tuturor celor care, într-o direcție sau alta, dau bătălia recoltei.

Alecu Ivan GHILIA

În timpul discuției

Carotaj radioactiv

mi pare rău, tovarășe, că din cauza noastră n-o să vă iasă reportajul. Poate găsiți vreo ocazie și vă întoarceți la Ploiești și veniți altă dată când o să fie toate în regulă.

Aș prefera totuși să rămân.

Un tânăr inginer, pe care-l voi numi Gherghina, mă privește o clipă intrigat, apoi ridică din umeri. Mă rog, să nu ziceți că nu v-am prezentat.

Și considerând discuția încheiată se concentrează asupra lucrului său ca și cum din acel moment nu mai există pentru el nimic altceva pe lume, decât aparatul complicat pe care-l avea în față. Aparatul este de o formă prelungă, și după ce a fost scos din carcasa lui de oțel, arată ca un uriaș radio văzut de dinăuntru, cu rășpini electronice, bobine minuscule, rezistențe legate printr-o sumedenie de fire și conexiuni.

Afară de mine și de Gherghina, în cabină mai e un tânăr inginer, care nu face parte din efectivul echipei. El a lucrat la carotajul electric, iar acum îl secondea pe Gherghina, ca să se specializeze pentru operațiunile radioactive.

După un lung timp de tăcere, Gherghina se adresează secundului său, care stă lângă panoul aparatului: — Dă-l, te rog, pe neutroni.

Acesta răsuflă un buton. Pe ecranul oscilografului, apar așa cum s-ar vedea într-un televizor, niște linii verzi, luminoase, — de culoarea literelor unui ceasornic fosforescent — care se agită, dansează în aer, ca niște hieroglife mișcătoare.

— Ce zici? întrebă Gherghina. — Nu-mi place, răspunde celălalt. — Închide!

Dansul bizar încetează. Apoi tot Gherghina zice: — Dă-mi te rog, o rezistență nouă. Zei că e într-o cutie, în sertarul din dreapta.

Aminând montarea rezistenței, cu mișcări repezi, febrile. Fețele lor asudate strălucesc.

— Gata. Dă-l pe neutroni — spune Gherghina, privind liniar ecranul oscilografului.

Apare un punct verde, care începe să oscileze, apoi se desface într-o puzderie de cișme tremurătoare, ca fâjdăriile unei explozii.

— Nu-mi place — zice inginerul practicant.

Prin oscilograf trec zimi de fereștrău, mișcători.

— Închide! — spune scurt Gherghina.

Eu zic să dăm un telefon la Ploiești să ne trimită o electroadă nouă — zice inginerul practicant, întorcând butonul.

Gherghina și inginerul proiectant se apleacă din nou asupra aparatelor electronice și în cabină se așternu cea mai deplină tăcere. Ca să nu-i stângherese mă dau jos, în vârful picioarelor, din „duba” mașinii.

Așa i se zice acestui vehicul în limbaj colidant, „dubă”. Pe cind cealaltă mașină, ce deservește echipa de carotaj radioactiv, transportând cablul, se numește „grancie”. Iată-l instalat, în imediata apropiere, gata să intre în acțiune. E deservit de un șofer care este totodată și operator la troliu. În cazul nostru, conducătorul granciu-lui, e un bărbat în vîrstă, modest, tăcut, poate chiar timid și pe care-l cheamă Rădăsoiu, Ștefan Rădăsoiu.

Mă întorc la mașinile carotajului, ca să văd cum stăm cu repararea electroadului. Inginerii sînt cu privirile concentrate asupra electrodei demontate. Într-un rîrzu Gherghina mă observă și-mi zice, puțin umilit: — Ai simțit încă aici? Eu am crezut că ai plecat la Ploiești. Și după câteva minute, tot cu ochii la aparatele lui, continuă să dialogheze cu sine însuși: — Nu înțeleg nimic, lămpile primesc curent, sînt calde. Unde o fi defectul? Afară din tub, aparatul merge bine, dar cum îl montez, se produce perturbajul. Pe semne că ține undeva masă. Dar unde anume? — Hm, ce zici frate? — Intrebarea e adresată inginerului practicant.

— Nu mă înțeleg nimic... Mă gîndesc cit de bine începuse

BALOGH LUDOVIC „Onești. Muncitori lucrînd la izolatorii termici”

carotajul azi dimineață. Autovehiculele s-au deslășurat într-o jumătate de oră în poziție de bălă. Electroada, suspendată de cablu aluneca repede pe coloana sondei. Pe oscilograf, răsădările gama și neutroni ațaua frumos, cum scrie la carte. Și-n timp ce aparatele își cîntau muzica lor electronică, de răsădări și impulsuri, inginerul Gherghina își finuse un fel de prelegere, pe înțelesul nespecialiștilor, despre carotajul radioactiv. Astfel am aflat că electroada e compusă din doi detectori: unul de curba gama, altul de curba neutronică, și cîntro sursă de neutroni. Neutronii sînt captați de atomii nocolor, ce produc emisie de raze gama secundare, care sînt receptate de detectori și apoi înregistrate. Fiecare rocă are reacția ei specifică, ceea ce permite identificarea structurii geologice. Iată, în câteva cuvinte, tot secretul carotajului radioactiv, introdus în țara noastră din anul 1955, datorită echipamentelor și documentației primite din Uniunea Sovietică.

Sub capitaliști, carotajele se făceau de către o societate franceză de prospecțiuni: „Schlumberger”, care deținea un echipament la Cimpina. Iar acum, întreprinderea de carotaje și perforări, cu sediul la Ploiești, are mai multe filiale în centrele petrolifere din țară. Și unde mai pui, că are un alt grad de tehnicitate deoarece 10 la sută din salariați sînt ingineri, de cele mai diverse specialități: geologi, geofiziци, electroniști, ingineri de lăraji, electromecanici, etc. Și că, afară de carotajul radioactiv, aplică pe scară largă energia atomică în scopuri pașnice, făcînd inecții de lichid radioactiv, pentru verificarea cimentărilor operații cu trăsori radioactive etc., pe scurt: ce mai, întreprinderea noastră e-n plin secol XX, prin activitatea ei. Din cuvintele inginerului Gherghina nu era greu de descifrat mîndria pentru întreprinderea la care el lucra, de aproape zece ani de zile, fiindu-i socotit printre cei mai buni specialiști. Acesta mi le însemnase în carnet astăzi dimineață, fără să bănuiesc că voi avea șansa, de care acum nu mă mai bucur, de-a studia pe viu, părțile componente ale unei electrode, cu cei doi detectori și sursa ei de neutroni...

— Și ții ce vă propun eu? — mi se adresa Gherghina — Hai să facem o baie!

— N-am nici un chef să fac baie — zice inginerul practicant.

— Parcă eu am chef. Dar trebuie să-ți limpezestî capul.

— Ia vedeți, tovarășe inginer, parcă lampa aia de colo nu e fixată bine — intervine în discuție Rădăsoiu care privește de afară, prin cadrul ușii. Omul ăsta, după cite mi-am dat seama, ori meșteșul la mașina lui, ori vine aici, cînd n-are de lucru și privește cum lucrează inginerii, parcă regretînd că nu e mai lînar ca să poată să-nvețe meseria ăsta nouă.

Mulțumesc nea Ioane — îi răspunde Gherghina, după ce a încercat lampa. Din păcate nu-i ăsta defectul.

Eu cobor din duba mașinii, fiindcă mi fac secolala că repararea o să dureze încă multă vreme, cine știe, poate chiar pînă seara, și-o să fim silii să înnoptăm aici. Există un demon al reporterului care-l face să dorească dificultăți cit mai mari, pentru ca întîmplările relatate să devină cit mai interesante. Și-acum acest demon îmi șoptește: dacă accepta vor munci pînă seara, și vor în-

La proră, Ceahlăul!...

După restaurant, club, spre Dodeni, înainte, la vreo doi kilometri distanță, îți apare barajul: o piramidă răsturnată cu virful înțipit în valea veche a Bistriței. Șoseaua cotete într-o parte, încolăcindu-se în serpentine iuți, urcă... E și o scară lungă, întortocheată, care sule piep-țuș. La capătul ei, ai aerga strîngînd: marea!

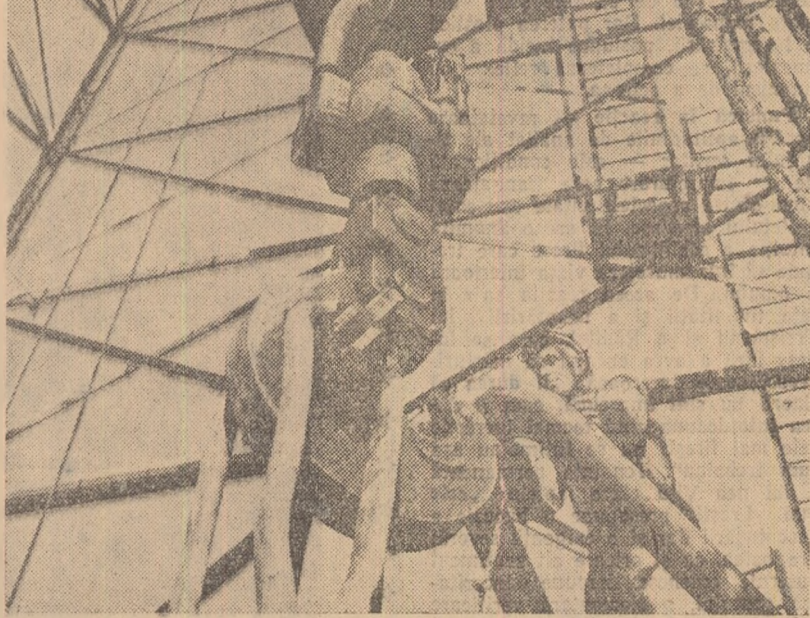
Sus, lafa în față, imobile, înșirate pe cald, odihnîndu-se parcă, benele-toluri de busteni scapăți zar în apă uleioasă, opriri definitive în zăgăzui masiv de beton. De departe vinînd, dinspre Bistrițioara, un remorcher scund, cabrat, intră pieziș în curba largă a portului, cu trenu lui de plute în stînga, jos, flota de transport își așteaptă pasagerii, la un nivel maritim relativ...

Apa crește mereu. Pontonul căpitaniei sață din minut în minut, cu oameni, cu vase, cu scripțe, cu tot (și cu secretara lui blondă). „Și pînă unde s-o să crească ăsta?” a întrebă perplex cineva care mai fusese în urmă cu ani pe acolo și pe care aștepta prelacii îi buimăciseră. „Vedeți băiatul ăla — i-a răspuns flegmatic un matelot, arătîndu-i la vreo douăzeci și ceva de metri deasupra noastră, pe mal, un tînar ce trecea aerian pe un scuter albastru — băiatul ăla, a adăugat scumpind profesional — ar fi acum în apă”.

Acești perpleci schimbări de orientare în ete emoția unei masteri în serie. Reacțiile sînt diverse.

Tărăniți iac și se uită în apă... Stai alături de cite unul, rezemat de bord. Fără să te cunoască, leșind din mușenia lui — și abia atunci îți dai seama că avea în tine un interlocutor tacit — îți arată ceva jos în apă, cu brațul, încă „nevenindu-și” („măi, să fie!”) deși a trecut destulă vreme de-atunci: uite, colo, se-țea el, dincoace era livada lui cu țepi, biserică venea cam pe sub vas...

Sigur, în basm merge: aruncînd îndrăt o năframă și ai la comandă un riu, un fluviu, un lac. Normal. Dar în viață? Iată că la noi, în socialism, viața începe să se mearce cu basmul. Intri în vorbă. Omul e strămutat, are acum altă gospodărie, mult mai frumoasă, și, înțel, înțel, se încălzește: în voce, în expresia feței îi transpare un fel de mîndrie că toate acestea s-au întîmplat „la ei”, nu în altă parte, ba chiar are și un sentiment surprinzător de proprietate colectivă, plin de o mulțumire nouă, împăcătă, că lacul (pe care adesea întreprind „călătoriile de plăcere”) hidrocentrale, mă rog, toa-

Schela petroliferă Tirgoviste. O ultimă verificare a tainii de începerea forajului

nopta aici, ai să scrii un material formidabil.

Primum din echipa de carotaj, pe care-l văd, e Rădăsoiu, invirtîndu-se ca de obicei pe lîngă granciu-lui său. Mă gîndesc că acum e momentul să intru în vorbă cu el, fiindcă, dintre toți ceilalți, îl cunosteam mai puțin.

— Ei, cum merge treaba... — Merge bine. — De cînd lucrezi la mașina asta? — De zece ani. Mai înainte am fost maistru rafinor la Vega. Instalația la care lucream a fost distrusă la bombardament, în timpul războiului, așa că am trecut la garaj șofer.

— Și la granciu-l dumitale, munca e grea? — Păi eu n-am căutat muncă ușoară, ci una să-mi placă. Și asta îmi place. Stai în aer liber, în timp sau padure. Și-aici nu-i ca la sondori, să faci mereu aceeași treabă. Meseria noastră e mai complicată; faci de fiecare dată altceva: carotaj radioactiv, monofilar, inecții cu izotopi.

Cînd m-am îndreptat spre dubă se făcuse întinerice de-a binelea. În drum-mă ciocnesc de cineva care merge repede. E inginerul-practicant — Ei, care-i situația? — Am reparat electroada. — Ehet de citeva ceasuri. — Nu se poa... încerc eu să protestez, surprins și necăjit că în lipsa mea s-au petrecut faptele cele mai interesante. Dar mă stăpînesc la timp și continui mai calm: Cum ai reparat-o?

— Așa cum se repară. Defectul era la un contor care făcea masă. Desigur, pentru el e simplu. — S-a stricat, am reparat, gata! Mă așteptam la răspunsul ăsta, totuși continui: — Ce a spus Gherghina? Ce-au zis ceilalți?... — A da. Un amănunt interesant. Cu citeva clipe mai înainte de a descoperi defectul, nea Rădăsoiu ne spune: „Ia vedeți că nu-mi place contorul ăla”. A fost pur și simplu o coincidență.

— Și asta a fost tot...? — În interiorul dubei, Gherghina stă înțipit pe banca acoperită cu material plastic, și privește ecranul oscilografului, pe care joacă punctele minus-

magneziu, de reacții în țant, auzeam la ureche formule, scolistice, parcă, din silogistica aristotelică: alit, ceit, braunierit, C1, C1A, C1AF, — asta e clincherul, tovarășe... — țipa — cimentul... Sim-țeam că iau loc. Leonte Constantin rîdea. „Cald? Temperatură mare? Fără asta nu se poate, tovarășe, trebuie temperatura... așa se face cimentul!”

Mi s-a părut mie, ori Leonte Constantin l-a cilit pe Gladov?... A doua zi am văzut barajul. Cum spunea autorul „Cimentului”? E o țorță trecută prin cele mai mari temperaturi, o țorță caldă. Partidul, care n-este poporul, încheindul, dîndul o cozișe de monșii.

Conștințin Ceahlăul, de pe bordul vasului „Reșița”, porit cu imagine hidrocentralei în ochi, mi se părea acum că și Ceahlăul e un soi de baraj, că, în delințiv, și noi am putea face unu la fel.

Imagina de atunci se ridică mult peste sensul de simbol. Imensitatea aceea de oameni era chiar tineretul popoarelor lumii.

De pe strada Gorki, de pe strada Dzerjinski Mahovaia, Kirov, de țorțe aprinse deasupra capetelor, curgeau fluvii aprinse ale tineretului lumii: indieni cu figurile lor întepate și italieni glăgioși, arabi în fluturătoare manli albe și blonzi nordici cu alură spor-tivă, sudanezi mitici și scoțieni pistriști, francezi distincți și mexicani cu nespuse tristele în privirile pătimăse, țirozi și australieni, chinezi și americani, români și canadieni...

Jar cînd imensa piață s-a umplu, cînd reflectoarele au deseg-nat pe cer, deasupra ei, o cupoă bizantină sprîmîlă pe strălucitori glăștri, cînd linistea s-a așternut cu un semn tacit de solidaritate, s-a ridicat deasupra ei un glăș

cule și fosforescente ale neutronilor, sau apare după ce s-a întors butonul, linia continuă și sinuoasă, tot fosforescent, prin care se controlează cealaltă sistem de impulsuri.

— Ce să-i zic? Demonul reporterilor îmi jucase festa și-acum ridea de mine. Și cit de ușor mă lăsasem orbit, Ah! acum mi-am adus aminte, cînd timp ce vorbeam, troliul său lucera, deci puteam să-mi dau seama încă de atunci că operația de carotaj începuse. Și-acum ce să-i întreb? Dacă în momentul hotărîrii a avut emoții? Dacă i-a părut bine? E clar că a avut emoții și că i-a părut bine. Doar n-a stat să-și analizeze în acea clipă: mișcarea degtelor înfrigurate, expresia ochilor, limbii, vocii.

De aceea l-am întrebât: — E adevărat că Rădăsoiu ții-a sugerat cu citeva clipe mai înainte locul defectului? — Da, e adevărat. Rădăsoiu e un bădrint simpatice, și de fiecare dată cînd se defectează instalația, stă în ușa și dă sugestii, bineînțeles cu totul întîmplătoare.

— Va să zică statul lui nu ții-a folosit cu nimic... — Ba nu, cum să-ți spun... Din punct de vedere tehnic nu, fiindcă n-are pregătirea necesară (deși munca asta ții place și dacă era mai tînar cred că s-a lungea inginer); dar prin faptul că se interesează de mersul lucrului, ții dă un ajutor moral. Și el de asta mai mult o face. Ingi-nerul care m-a ajutat azi, e venit la practică, pe un timp limitat. De obicei sînt singur și dacă ai observat m-am învîțat să gîndesc cu glas tare. Ei bine, cînd vine nea Rădăsoiu cu granciu-l, vorbesc cu el.

— Ce crezi, tovarășe Gherghina, despre zina de astăzi: e o zi proastă sau o zi bună? — La început, n-a fost bună... dar apoi a devenit bună. Depinde și ce noutăți mă așteaptă la Ploiești. A, da, ții sînt dator c-o lămurire: Azi dimineață am insistat atîta ca să pleci la Ploiești, fiindcă aș fi vrut să trimit prin dumneata un mesaj soției mele, la spital.

— De ce nu mi-ai spus așa, că nu te-ai fi ruțat. — Știam, tocmă de aceea nu ții-am spus.

Vasile NICOROVICI

La proră, Ceahlăul!... (Continuation of the story, discussing the dam and the author's reflections on the future and the role of the young generation.)

La 25 Iulie 1961 s-a deschis la Moscova Forumul Mondial al Tineretului. Această manifestare reunește reprezentanți ai celor mai diferite organizații de tineret și studențesți din 91 de țări veniți să dezbata problemele care frîmțina în prezent generațiile tinere. La inițiativa Organizației U.T.M. de la Uniunea Scriitorilor țineri poeți și prozatori au scris lucrări închinăte acestui eveniment. Publicăm aici citeva dintre ele.

Forum 1961

Cu inimile noastre în zorii ce le-nchegăă prefigurăm al păcii vindut obraz oval. Frunzi se unesc. În gînduri se propagă urniri de timp nucleic, colosal.

Respir, o pace, albul chipului tău în care, mi-e chipul ca-ntr-un fluviu de fildeș ogîndit. Rotînd în largi spirale căci, după legi ștelare magnetice unghi mă leagă de țărmi, necontenit.

Simți-vom cum revine vibrat în fiecare ecoul vocii sale în calălat răsfrînt.

Adolescența lumii, atotbiruitoare pe umeri vîi ridică al păcii aur blind.

Cezar BALTAG

Platouri de bazalt

Colind cumplitele platouri de bazalt din Maitanek și Auschvoitz, și din Buchenwald, immense monumente funerare, sunate-n discul urias de soare.

Colind, dar nici nu merg, plutesc, să nu-i ating pe cei de jos, să nu-i trezesc; aici, chiar țalpă goală-ar fi împietate, un sacrilegiu umbra și cuvintele, întunecate.

Nici Sfînsul, Propileele, nici Piramidele cu toate limile, colonadele, firdole, nu mă cutremură mai mult decît acest decor sub care morții stau țicșii picior lîngă picior.

Cu sfîcicine, cu sfirșeală eu trec întîndere plane, doar fruntea, uneori, pe argintiele coloane mi-o plec — și gîndul suie însufletînd, în virf, statuie cu statuie.

Tristețea mi-i atit de-amară și de dură, o simt, fulgerător, cum se prefăce-n ură și gîndurile-s steaguri mari, de veghe, încordate, din fruntea mea pornite, în afară fluturate.

Grigore HAGIU

Inceputul continuu

Spre bătrînețe nu alerg și totuși privirii mele se deschid mai grave și frăgezimi iscîndu-se în lotuși, și reșițeani zbatere de lade...

Mă-ndrept spre toate, în priviri cu dor, și deslușesc cum, parcă negîndită, adolescența vine-n paș ușor o mină să-mi întîndă, să-mi trimită

nostalgice răsfrîngeri de uimiri și bucurii ce gînduri decantează... Sub trecerile stelelor subțiri trecute vîrște parcă-ar sta de pază:

și-n maturele ore ce străbat, trecute vise, niciodat strășine, își caută-nplînirea, necurmat înșurbindu-se în timp, cu mine...

Mihai NEGULESCU

Tinerete

...Să fii, pe rînd, ideea țșnirii către astre, corabia-nalucă suind în lumi sikhastre, fii caldarimul deșnic, al drumurilor lungi și însuși steaua albă spre care vrei s-ajungi...

Săgeata fii, ce zboară spre aripa subțire a păsării albastre, plînd în amintire, ca-n legănare, fulgii șcintietori de nea și aripa ucisă în zori, să fie-a ta.

Cum fierb vechi fluvii, vara, pe vetrele de stînci, să țții să-nvingi și-adeșea să țții să te înfrîngi. Treci dintr-o zi în alta, ca-ntr-o iubire nouă. Pe tine te înțîmpini, cu minile-amîndouă...

Vezi, după tine, totul în juru-ți se preschimbă cum gerul îl umple a clopotului limbă cu freamăt de pădure, cu foșnet de ogîlni. E vremea ca-n tăcere, în tine să colinzi...

O, singele de aur al clipei tale, du-l să pîlpîie-n văzduhuri, de cîntec nesătul. Fii leșpede pe drumuri astrale, drumuri lungi și însuși steaua albă spre care vrei s-ajungi!

Gheorghe TOMOZEI

ERA LA MOSCOVA...

Liubov Kosmodemianskaia, mama Zoiei. Negri, albi, galbeni, roșii, europeni, asiatici, americani, africani, australieni, răsularea noastră a autorilor, s-a simțit pentru o clipă întrefăiată. Iar cînd s-a pornit din nou, se transformase într-un freamăt uriaș, vînd peste țințreaga piață.

Corneliu LEU

Biografia socială și portretul eroului

La o ediție la „Bariera” nu a realizat revizuirii fundamentale și în afara unor mici...

Vișu (pag. 24, ed. II). Fără îndoie, aceste reveniri nu ar justifica...

Întrebă condiția social-umană se exprimă prin figura semă, inteligentă, reflexivă, dar atât de sentimentală...

Lupta revoluționară a conferit gestului omenească intensitate anumită, i-a restituit relieful și plasticitatea. Siguranța desăvârșită a convingerilor se exprimă în scenele romanului...

(Urmare din pag. 1)

ACTUALITATEA LUI BIELINSKI

Herzen. Drama decembrieștilor e la obrișă orientării politice a lui Herzen, și cine l-a cunoscut...

Popas (Sinaia) Foto MARIANA ALEXANDRESCU

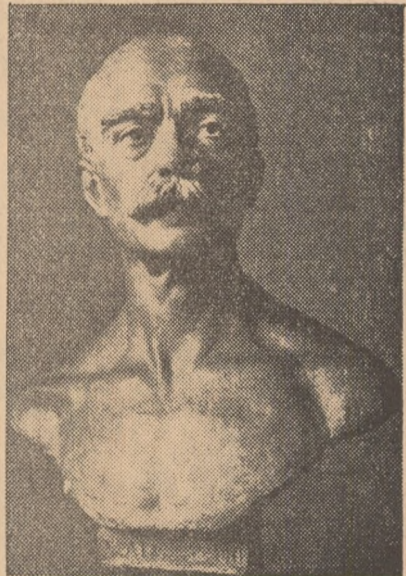
Vasile Alecsandri

În apropierea personalității complexe și multilaterale a bardului de la Mircești...

140 ani de la naștere

literaturii populare, în ale cărei tăine pătrunde din ce în ce mai mult, poezia se debarasează de modelele franceziste...

Antologia POȘTEI REDACȚIEI Dimineață de iulie

Hust de ION GEORGEȘCU

În opera sa, încă mai putea spune și noi despre pasteurile lui la Lamar-tine...

(Urmare din pag. 1)

ACTUALITATEA LUI BIELINSKI

avea nevoie de îndemnuri din afară, ca să se regăsească. „Monstruosul absolutism” sub care trăiau și cu care Herzen amintindu-l...

(Urmare din pag. 1)

ACTUALITATEA LUI BIELINSKI

plătoare? Căci gândul îl duce la celele literaturii, franceze, germane, engleze și la fațadele de celebritate care populăzau republicile acelor literaturii...

FESTIVALUL INTERNAȚIONAL AL FILMULUI DE LA MOSCOVA

N. Drobișeva și E. Urbanski în filmul sovietic „Cer senin”, distins cu Marele premiu al Festivalului de la Moscova

Premiile

Duminică la ora 18 în marea sala a cinematografului „Rossia”, pentru prima oară după multe zile luminate nu s-au stins cu toate că erau prezenți peste 2300 de spectatori. Pe scenă au urcat cei 17 membri ai juriului filmelor de lung metraj și Sergiei Iutkevici a citit lista laureatilor celui de al doilea Festival Internațional al Filmului de la Moscova. Desigur că lista filmelor premiate va este acum bine cunoscută. Alături de dumneavoastră, ne-am bucurat cînd realizatorii filmului „Setea” le-a fost înmînată medalia de argint a Festivalului. Aplauzele călduroase ale publicului felicitările adresate de K. Iatov, Visconti Logan, Shindo, Sadoul și mulți alții au confirmat valoarea primului film românesc pe ecran lat. Pe bună dreptate, Kira Paromonova scria într-o amplă cronică publicată în „Sovietskaia Kultura” că „Setea” reprezintă o etapă importantă pe drumul ascendent pe care îl parcurge cinematografia românească. Regizorul a surprins în imagini tipice — scrie în continuare Paromonova — forța și pacificarea popularului român punînd în valoare scenariul lui I. I. Popovici. Aș vrea să amintesc că cinematografia românească obține la Festivalul de la Moscova încă un premiu, după cel de la Karlovi Vary atribuit filmului „Valurile Dunării” regizat de Liviu Ciulei. Așa că este îndreptățită remarcă pe care o făcea regizorul italian Glauco Pellegrini care spunea că cinematografia românească are un mare viitor. Unul din membrii juriului, Sergiei Gherasimov remarcă în articolul de bilanț publicat în „Pravda” că „Setea” a demonstrat talentul regizorului și un excelent joc al actorilor.

Acordarea medaliilor de argint acestui film corespunde orientării generale a juriului care a distins acele realizări care au intruchipat cel mai bine dezastrul „Pentru umanizarea artei cinematografice, pentru pace și prietenie între popoare”. Asemenea idealuri însușesc lupta crâcnă a unor oameni simpli pentru existența, lupta dusă împotriva mării și contra stăpînilor pămîntului, așa cum ne este povestită de Kaneto Shindo în „Insula pustie”. Marele premiu obținut de acest film pune în lumină o tendință care se evidențiază mereu mai pregnant în cinematografia mondială, aceea de a reflecta marile teme ale contemporaneității. Aceasta idee au exprimat-o creatorii de filme în discuția pe care au avut-o la Moscova. La primirea premiului, Shindo era deosebit de emoționat. Nu trebuie să uităm că acest film valoros nu a găsit în Japonia un producător și nu a fost încă nici proiectat.

În corespondența trecută am vorbit pe larg despre filmul lui Ciuhrai

mai buni regizori sovietici. Metoda sa este apropiată de cea a unor remarcabili cinești ca italienii Antonioni, polonezii Vajda și americanul Clarke. Ciuhrai este un artist care caută fără încetare, lată unul din motivele puterii artei sale. Cine caută aceste lucruri are și mai talentați regizori ai țării socialiste, celoslovacul Jiri Weiss, realizatorul filmului „Romeo, Julieta și întinerirea”. „Filmul lui Ciuhrai m-a impresionat în mod cu totul deosebit. El vorbește cu mult curaj și cu convingere artistică despre viața sovieticilor după război. Filmul reprezintă un mare pas înainte pentru dezvoltarea cinematografului în Uniunea Sovietică, dar și în celelalte țări socialiste”.

Dar nu numai „Cer senin” aduce pe ecran tema războiului și a consecințelor lui distructive, ci și alte multe filme prezentate la Moscova. Această demonstrație stărea de spirit a milioanele de spectatori de pe toate continentele care doresc ca arta să reflecte un împotriva războiului, dorința de conviețuire pașnică. Această idee o regăsim și în filmul „Toți acasă” al regizorului italian Luigi Comencini care a fost încununat cu medalia de aur și premiul special al juriului, considerat la toate festivalurile cinematografice ca cel mai important după Marele Premiu. Comencini a arătat că la baza scenariului stau evenimente reale care au avut loc în vara și toamna anului 1943 cînd s-a destrămat alianța militară a Italiei fasciste cu Germania hitleristă. Filmul redă povestea unui mic grup de ostași italieni care își părăsesc unitatea convingși că războiul s-a terminat. Fiecare dintre ei visează să ajungă acasă. Dar nici unul nu reușește. Războiul nu s-a terminat. Lupta împotriva nazizilor continuă. Și un om care dorește pacea nu poate rămîne indiferent în această luptă. Iată concluzia filmului. Dramatismul povestirii nu exclude însă umorul. În film se îmbină organic drama și comedia. Nu odată filmul i-a făcut pe spectatori să plîngă și să rîdă. „Toți acasă” reflectă trăsăturile cele mai bune ale neorealismului italian. Interpretarea este la înălțime grație jocului cunoscuților actori Alberto Sordi, Eduardo de Filippo și Serge Reggiani.

Medaliile de aur și argint au fost deosebite și unor alte filme închinete femeii luptei împotriva războiului și a fascismului. Trebuie citate filmele: „Profesorul Mamlock” (R.D.G.), filmul bulgar „Cînd am fost înțeles”, filmul ungar „Alba Regia”, în care principala rol feminin este interpretat de Tatiana Samoilova, filmul francez „Tarecul” în excelență regie a lui Armand Gatti, precum și filmul polonez „În noaptea aceasta va pieri orașul” (premiul acordat operatorului Boguslav Lemban). Iată o „recoltă de vară” cinematografică bogată, care se remarcă prin mesajul ei, căruia îi corespund originale soluții artistice.

Alături de filmul artistic, cel documentar s-a impus prin varietate, prin bogăția soluțiilor regizurale dovedind că filmarea „pe viu” cere cel puțin tot atîta fantezie ca și cea făcută după scenarii. Joris Ivens, președintele juriului pentru filmele de scurt metraj a înmînat marile premii filmului italian „Marea Ciompiadă”, realizat de Romolo Marcellini. Cu medaliile de argint au fost distins filmul polonez „Năsterea navei”, filmul bulgar „Focuri și ramuri”, filmul englez de știință popularizată „Fluxul vieții” și filmul de desene animate celoslovac „Paraziții”.

„Luminile Festivalului s-au stins. Dar în multe studouri din lumea întreagă în alte și alte filme vom regăsi marile idei ale Festivalului cinematografic de la Moscova.

Scenă de ansamblu din spectacolul „Un zîmbet... o melodie”, la Teatrul de Stat din Brăila

GARNET Teatral O experiență interesantă la Teatrul de Stat din Brăila

Teatrul de Stat din Brăila a realizat un spectacol de estradă, dacă e pentru public un „gen ușor”, un prilej de destindere (artistică, fîrșe), pentru cei care-l realizează nu constituie întotdeauna o „recreație” comodă, urmată inevitabil de un succes categoric.

Cu atît mai mult cu cît (este cazul concertului-spectacol „Un zîmbet... o melodie”, pus în scenă de Teatrul de Stat din Brăila) la realizarea lui participă interpreți „specializați”: actori de dramă și actori amatori. Experiența Teatrului de Stat Brăilean (o numim astfel pentru că avem a face aici cu o colaborare puțin obișnuită) s-a bucurat de rezultate meritorii, tocmai pentru că se bazează pe o muncă susținută în vederea antrenării celor două categorii de actori într-o realizare unitară, fiecare dintre interpreți fiind solicitat să-și părăsească temporar sfera obișnuită de activitate și să joace „alțevest” și „alțevest” decît a jucat pînă acum.

Concertul-spectacol „Un zîmbet... o melodie”, conceput de Horia Șerbănescu și Sadi Rudeanu anume pentru teatrul brăilean (deși, între paranteze fie spus, autorii au „strecurat” și câteva texte mai vechi din alte concerte-spectacole sau reviste montate la București) a prilejuit actorilor nu numai o desfășurare de entuziasm înerez, dar și o verificare (cu public) a capacității lor de a răspunde cerințelor estradale (șarja marșală, mișcare elegantă și sugestivă, schimbarea a două sau mai multor roluri în același spectacol, trecerea de la ritmul dramatic la cel muzical etc.). Rezultatele sînt laudabile și, în câteva cazuri, remarcabile. Avem în vedere pentru această din urmă categorie excelentul cuplu satiric Petre Simionescu-Dimitrie Dumilescu, mica dar înzestrată orchestră de amatori condusă de G. Eddy, pe cîntăreții Marius Exariu, Ioana Costin, Jany Dumitrescu-Dumitru Corcan, precum și pe actrițele Silvia Graur-Tabacu și Oily Eftimiu, interprete pline de vervă ale unor monologuri satirice. Evi-

dent, I-am putea numi aici și pe actorul Nicolae Budeșcu bun comic, dar preocupat aprig să-l îmîite cît mai exact pe Tomazian — în monologul „O înfrîngere la plajă” — deși, evîndu-păștea facilă și rămînînd el înfîșuș, actorul ar fi avut indiscutabil mai mult succes.

Ceea ce ne-a impresionat neplăcut în regia lui B. Fălticaneanu de la Teatrul „Constantin Tănase” (altminteri nu lipsită de fantezie și gust) a fost reproducerea alarmant de identică a unor momente din spectacolele bucureștene; astfel, ca să dăm un singur exemplu, duetul „La mulți ani, tătucule”, copiază

Dumitru SOLOMON

Cadru din film

La masa rotundă

V-am relatat în corespondența trecută despre principalele luări de poziție în dezbaterile pe tema „Artistul și epoca sa” care s-a desfășurat timp de câteva zile la Casa Scriitorilor din Moscova. Măiestrii ecranului din multe țări au considerat drept una din cele mai importante probleme cea a influenței pe care o exercită cinematograful asupra maselor spectatoriilor. Această influență trebuie pusă în slujba unor înalte idealuri. Aceasta a fost concluzia dezbaterii creatoare de la Moscova.

O altă discuție a avut loc la Casa Ziariștilor, unde s-au întîlnit ziariștii și criticii cinematografici sovietici și străini. Discuțiile au fost deschise de Pavel Satiukov, redactorul șef al „Pravdei” și au avut la bază o expunere introductivă fîntă de cunoscutul critic sovietic Alexandr Kuraganov. Și în această dezbateră s-a vorbit pe larg despre propunerea de a se înființa o nouă asociație internațională a criticilor, întrucît cea existentă, în fond, nu acționează și reunește un număr prea redus de țări. Au fost făcute și alte propuneri interesante menite să dezvolte pe plan internațional colaborarea criticilor de film.

O manifestare deosebită a constituit-o coloquiul internațional consacrat filmului de artă, desfășurat la propunerea UNESCO. Participanții la coloquiul au discutat referatul introductiv al lui Henri Lemette consacrat problemei in-

fluenței filmelor de artă asupra studiilor creației artistice. Au fost vizionate peste 20 de filme consacrate artelor plastice și arhitecturii diferitelor epoci și popoare. Enrico Fulchignoni conducătorul Departamentului cultural al UNESCO, a arătat că filmele de artă nu trebuie să se limiteze la fotografarea tabloului sau la compararea cu natura, ci trebuie să urmărească dezvoltarea spirituală și caracterul creației artistice. Regizorul Jean Marie Drot de la televiziunea franceză și artistul sovietic Boris Nemenski au susținut ideea că filmul de artă trebuie

Moscova, 24 iulie, prin telefon

să fie la fel de captivant ca și un film artistic apărînd în cadrul spectacolului. Virginia Tassi din Italia declară: „Dus de acord cu această idee a vorbit însă împotriva unei atonii avortate acordate aspectului emoțional al creației. Criticul de artă sovietic Simon Ghinzburg a precizat unirea eforturilor cineaștilor din toate țările care turnează filme de artă. Aceasta idee a fost susținută și de conducătorul delegației americane, Turner Shelton.

Toate aceste discuții au subliniat caracterul de lucru al Festivalului de la Moscova care a constituit un succes nu numai prin filmele prezentate dar și prin largul schimb de păreri care l-a prilejuit.

B. MARKOV

„Cer senin”, prevăzînd că va lua unul din marile premii ale Festivalului, pronostic pe care l-am făcut și eu. „Insula pustie”. Nu este vorba de un dar special al prezidiului, dar aceste două filme s-au detasat net în marea confruntare cinematografică care a avut loc aci. În corespondența trecută am vorbit despre cîteva din meritele filmului „Cer senin”. Ar mai trebui subliniat modul cum Ciuhrai reușește să îmbine elementul măreț, monumental cu caracterul intim, personal al mulțora din scenele filmului. Spectatorii sînt emoționați atît de problemele sociale deosebite pe care le ridică filmul cît și de tratarea temei dragostei și a fidelității. Criticul american Bachman spunea că „Grigori Ciuhrai este unul din cei

luri KONSTANTINOV

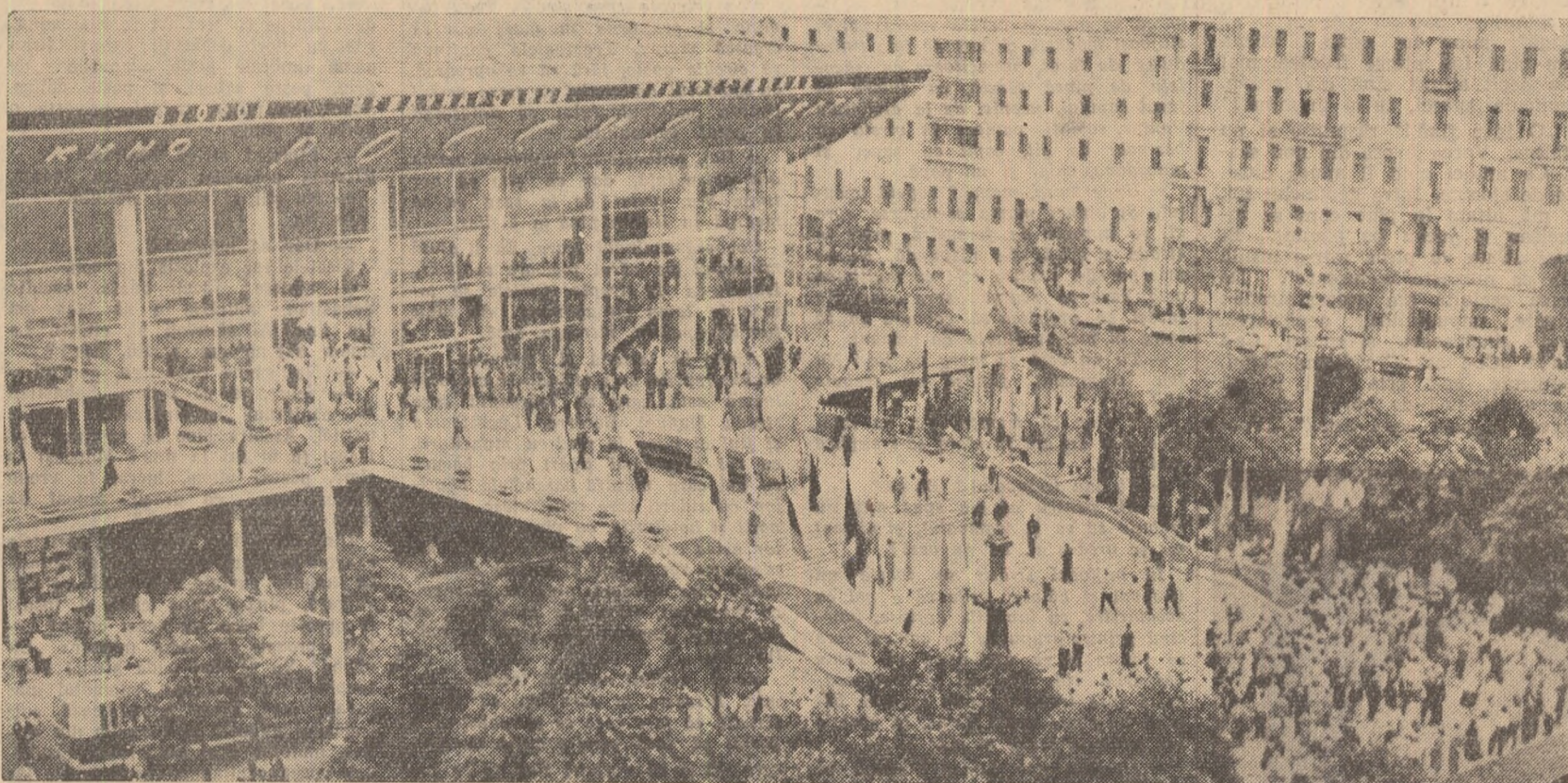
Declarațiile laureatilor Marelui premiu

GRIGORI CIUHRAI:

Sînt fîrîcit că filmul „Cer senin”, care mie și tuturor celor ce au lucrat la realizarea lui ne este foarte drag, a fost recompensat cu o distincție atât de înaltă. Îmi este deosebit de plăcut că acest film a împărțit premiul principal cu filmul japonez „Insula pustie”, pe care îl consider drept una dintre cele mai mari opere ale artei cinematografice mondiale.

KANETO SHINDO:

Îmi este greu să găsesc cuvinte pentru a-mi exprima bucuria în legătură cu succesul filmului „Insula pustie”. Pentru mine este deosebit de important că această distincție de onoare a fost obținută de film la Festivalul de la Moscova, cel mai democratic și mai reprezentativ dintre toate festivalurile internaționale ale filmului.

Noul cinematograful „Rossia”, în care au rulat filmele prezentate la al doilea Festival internațional al filmului de la Moscova

L'EXPRESS

Apologia dezgustului de viață

Publicația franceză L'Express din 23 mai 1981 sa ocupat de trei romane ale unor scriitori tineri, legați prin același sentiment de frivolițate în fața vieții. Nu este o lectură nouă aceea pe care ne-o prilejuiesc acești autori și nu fără motiv numele lui Jacques Chardonne și Paul Morand revin în mîntea recenziunilor. Cele trei cărți relau vechi teme, vechi eroi, ca și cum anii nu ar fi schimbat nimic

pe fata pămîntului și în conștiința oamenilor, ca și cum s-ar putea reveni senin la o iluzorie teratologie morală al cărui vid funerar s-a fîc deghizat prin mijloacele exotismului, a senzaționalului și a cosmopolitismului. Dar sînt dîm cavintul lui Jean Louis Boris.

„A fugi, vechi vis. Gort, bancher atotputernic încearcă să se furizeze din fata întrebărilor care-l somează conștiința vinovată. Cu acea curioasă malviațenie care constă în a crede că pentru că fugi, totul se și aranjează. Gort pleacă în căutarea adevărului său”. Omul nu este încă să aparțină comunității, se poate elibera, poate el aboli timpul? Aceste probleme se constituie într-un cosmar și într-o nădăjde, într-o sîrănie căsă care totuși ne întîlnește de Berlinul anilor demenți. Gort încearcă să evadeze de sub imperiul lor foioșindu-se de doaguri. Pe acest drum el ajunge cîvînd departe: întreg trecutul său îi revine în

memorie. Georges Kerman în cartea „Cinele din Frankfurt” țese în mod alert o intrigă psihologică. Un bancher romantic este implicat fără voia lui într-un trafic de arme și sîrșește ca victimă a unei bande teroriste. Este de semnalat ne-glijența uitătoare cu care autorul tratează propriul său subiect. Nu e greu de văzut că el se interesează mai mult de lungile incursiuni retrospective pe care drogul le provoacă celor trei personaje principale (prin-trei care se găsește traicantul Werner Bayer, numit „cinele

de oameni, el reface, pe urmele lui Barres, un clinic care este tot atît de vechi ca și Grecia, și pe care l-a reluat, nu de mult timp, vocea lui Henri Miller și cea a lui Fraigneau; fetichele, fetichele, fetichele. A

este Madera iar Michel Déon și Jacques Chardonne. El privește, el notează dar mai mult decît altu nu face. De acen cartea sa rămîne un reportaj și alt.

„Balconul din Spetsal” joacă rolul unui tur de fîides. Michel Déon încearcă să evadeze dintr-o lume pe care politica a golit-o, după el, de orice speranță și a făcut-o în toate privințele, dezamăgitoare. Omului nu-i rămîne decît oia.

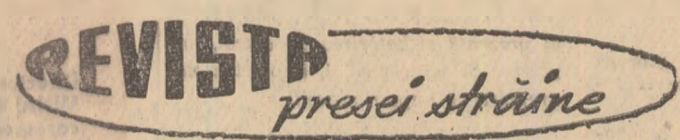
Georges Kerman sîm mai curînd personajele sale încearcă la rîndul lor să scape de indubițelă generală și nu ezită în fata violenței mijloacelor. În fata drogului, a suplicului, și chiar a monstrozității. Dar ezistă și o a treia soluție pentru a evade: este umorul. Această soluție o încearcă Philippe Juliano în cartea sa „Lordul meu”. Tot ceea ce noi iubim este fără îndoială condamnat; să ne gră-

him cel puțin să rîdem, să ne distîrîm înaintea de a fi prîstrîzi.

Cu „Lordul meu” nu mai sîntem împinși să ne reamintim de Paul Morand. Trebuie să citim cartea cu voce tare, cu un ușor accent englez, fîcînd să rîsăm dentalele. Eroii cărții sînt oameni morți, dar din frică și din dezgust față de un viitor care se confundă pentru ei cu triumful vulgarității, ei își înfrîundă capul în trecut, în vechi obiceiuri, în vechi obiceiuri, în vechi familii, așa cum strîlucii înfrîundă capul în nisip. Melancolie și ferocitate Philippe Juliano ne plîmbă prin mijlocul rînelor. Dar vîntul istoriei, această brîză pe care Georges Kerman o preschimbă într-un uragan și pe care Michel Déon caută să o evite la Spetsal sînt de așemenea în „Lordul meu” și, am adăuga, peste tot asemenea pretenții la o etermită și poate mondenă glorioasă.

Există, la Fellini, o fascinație a „cer-cului vicios”. A unei lumi închise — care-l putea vorbi într-un anume sens, de un infern — care nu permite testarea, „salvarea”. O identitate simbolică se stabilește între finalul filmului „Nopțile Cabriței” și primele secvențe. Iar simbolul indică o depășire a simetriei, a legilor arhitectonice (un echilibru caligrafic), prin participarea lui la o semnificație într-un fel filozofic. „Il Bidone” („Escroci”) rela ideea lumii închise, a „cerului vicios”, caracteristică viciului în cadrul capitalismului. Vi-zinea cinematografică se resimte totuși de anumite limite, provenite din perspectiva aproape exclusiv erică, adoptată de regizor. Grupul de mîrînti escroci, chiar la începutul filmului se deplasează în vechea lor masină neagră spre locuința dărăpănată a unor țărani. Augusto (exceptional interpretat de Broderick Crawford) joacă, nu fără o anumă voluptate a imposturii, rolul blîndului, de o sobră umilitate, mon-senior care, investimînt în sutana lui neagră, stie să binecuvînteze cu o stîngă delicioasă și să o convingă pe tîrăna viciată și sperată de autenticitate misterioasă țezaurului de descovâr. Il Bidone folosește exprimarea reală autentice emoții pentru a însela. Rămă-s fără cunoștință pe deasul pietros, după ero lungi de delir. Augusto, în-tr-un suprem efort vital începe să se strîcse și spre sosea. E un calvar simbolic — înfrînd zăbateră chinuitoare a unei existențe repletine. O lumină re-activă se proiectează asupra desfășurării întregului film. Acum își lă-murește deplin semnificațiile și acea pretrecere de revellion, în casa unui escro-roc parvenit, al cărui destin îl rîvnește Augusto. Larma absurdă, vulgaritate, lubricitatea cinică, fîcurele de artificiozitate misterioasă, care luminează ni-puri halucinant de inexpresive, deti-nesc un univers infernal (implicite) sociale sînt aici foarte puternice, care se regăsește, de altfel, în toate mo-mentele importante ale filmului.

Matei CALINESCU

TREI SCHITE SPANIOLE

R Î P A

Astăzi a început războiul; sau poate acum citeva zile. Nu știu prea bine când încep lucrurile. Pe neașteptate ele prind să se agite în jurul meu ca niște oameni pe care i-aș cunoaște de multă vreme. Pentru mine, care nu știu să gîndesc, războiul a început astăzi, în fața bunicului.

Orele au trecut; mă simt dintr-o dată cu cîțiva ani mai mare. Priveșc lucrurile ca un om care nu le-a văzut niciodată. Ele par absente. „Asta e micul patio al unei case; în acest patio a un moșon, un chiup de apă; asta-i o capră neagră. Casă, chiup, patio, capră neagră, pom. Dacă mi s-ar lega ochii, aș putea să arăt totul fără să mă-nșel; pom, capră neagră, patio, chiup, casă; dar ca și cum mi s-ar lipi memoria, ca și cum m-aș fi pierdut departe, foarte departe. Aud deodată război, război, război” ca și cum cuvîntul asta ar izbi cu un ciocan. (Celelalte cuvinte se șterg în urma lui, nu mai există) El n-are un loc al lui, dar îl simt că pîndește de pretutindeni, ca un alt corp care s-a transformat în mine. Războiul. Dintr-o dată războiul a devenit un lucru bine cunoscut. Un culoar lung și întunecos în care încet-încet tata își pierde zîmbetul.

Ne pregăteam de sărbătoare: Crist de Laguna; Laguna e ora-

se prăbușească sub lovitură. Strigătele se rostogoleau de la un acoperiș la altul, din stradă pînă în patio. Strada ne va înghiți, în clipa când oamenii aceia se vor pune în mișcare. Mi-era o teamă grozavă de gîtlejul acela urias de unde ieșea o larmă înfiorătoare. Mama spuse: „aici primejdia e mai mică” și ochii-i verzi redeveniră ochii ei de todeună. Mătușica vorbea repedit pentru ea: „Era de așteptat, e știu că Santiago e republican. O să ne omoare. Dacă am fi știut... De ce nu ni s-a spus nimic? De unde să știm... Și Santiago care nu-i aici, închipuie-ți. De ce nu spuneți nimic? Dacă ar fi fost cineva aici, vreau să spun un bărbat, Juan, Juan!” și striga alături, la unchiu-meu. „Doamne, ce în-templare!... Și noi care nu știm nimic”, spunea. Și era nervoasă și iritată. Mi-era milă de ea și spusei: „Mătușico” din tot sufletul. Din celălalt patio unchi-meu răspunde: „Ștați liniștiți, o să treacă totul, nu mai vorbiți”. Mama tremura încă „O să ne omoare”. Caprele rumeau pe aproape zgomotul lor se deosebea de celelalte și-l puteam auzi. Chicho repeta „ma-ma-ma” fără să obosească. E aproape un cuvînt și el vroia să se facă înțeles. Bunicul mă luă pe genunchi. Rămase tăcut pînă cînd îl întreabă: „Și tata?” Era unchiu meu

pe frunte embleme colorate, și drapelule și galoane pe minci, răspunde că asta nu-i o glumă și chemă pe alții care spuseră: „Bosorog bătrîn, unde-i stăpînul casei? și-l zgîlțiră și răsturnară, lovind cu picioarele, două glastre cu ferigă. Bunicul răspunde, „Eu sint”. Mă uitai la el; spusei: „el e bunicul” și toți izbucniră în ris. U-nu dintre ei porunci să se scoțeară din atelier și în magazie. Recunoscut pe cițiva care veneau o duminică să-l vadă pe tata și, din mijlocul curții, îl văzui cum făcea vratele în atelier. Bunicul se așeză din zori în atelier ca să facă samare pentru „magos” care sint toți oameni foarte săraci și care au măgari sau cai sau căruțe, căci sint țărani și stau departe, în apropiere de El Barbadó, pe unde munții nu lasă să se vadă cerul. În toată Laguna nimeni nu știe să ia cațirilor măsura ca bunicul. Trebuie să-ți vezi cînd zîmbesc: se ridică parcar vrea să-ți mîninge și în felul acesta își arileă recunoștința, fiindcă el îl țetelege. Bunicul îl trage de urechile mari de bot și uneori l-am văzut chiar cum îl caută de pădăchii și apoi îl curăță. Și cînd Petre Chiorul sau Encarnacion Peleja ieș în uliță, călare pe măgari lor, el își freacă mi-nile, fericit, ca ușurat de o mare povară. Apoi se întoarce în atelier și rela samarul la care lucra. Omul urla foarte aproape de bunicul: „Ei, unde te feciorul, viață bătrînă? E ordin să-l areștăm”. Il zgîlții și răspunde. Dar el își lîșă ochii în jos. Părea și mai încovoiat; din locu de unde-l vedeam mi se părea că e mult mai departe. Văzui că omul acela îl zgîlția și mă cuprinsese dorul să-l sărut. Simții că mi-e mai drag decît tata pentru că era acolo și sta încovoiat. Mă băgai între ei: „el nu știe”. Bunicul și spusei: „Ei, știu, e la capătul străzii”. Privii la ceilalți. „Azi nu mai e strădă, mitico”, lămurii unul. Inval-mășeala continua; pe neașteptate mă simții minoasă pe tata că nu era cu noi, că nu era aici să mă ia cu el și să-l apere pe sărmanul bunicul. Alții sorisă, spuseră ceva în secret și plecară cu toții de-a val-marea. Unul mă trase de cîrlică: Mătușica tresări „au aflat unde e; ce vor să-l facă?” și fuși după ei; mama o spusei plîngînd în tăcere, ca să audă ce spun, dacă ei i-ar răspunde. Bunicul se îndreptă spre magazia întunecoasă. Acolo nu e nici o lampă.

„Bunicule...” Il auzii suspînind. Foarte că murea? Oamenii acela strigau „la moarte, la moarte”. Il auzii pe bunicul chemîndu-mă „mitico”; străbătui în fugă magazia fără să-mi dau seama. „Ascultă, începu el, tata o să stea cîțiva vreme într-o altă înșulă”. „De ce?” întrebai. „Chestiu-ni de politică, spuse el; încercă să-mi explice la repezeală: „ascultă: închipuie-ți că sint două trouare și cite un grup de oameni pe fiecare trouare. Stînd, așa, despărții, ei sint dușmani. Tata era pe trouara de aici și a pierdut”. Nu pricepeam mare lucru, dar îl căutăi privirea. „A pierdut, ce?” Bunicul se gîndi o clipă. „El bine, liberă-tea, pe tine și pe mine; nu ne va mai vedea”. Mă întrebai unde-o să se ducă, atunci. Am fi piecat și noi acolo, dac-am fi știut lucru unde se află. Eu m-aș fi dus, chiar dacă mama, bunicul și mătusa n-ar fi vrut. Morală, patrie, pingărire. Care din aceste cuvinte arăta locul? Bunicul își apropie ochii de zulfii mei ca și cum ar fi căutat o batistă. „Acum o să plîngă”, mîna lui aspră atîrna greu cînd îmi atîrnea fruntea, mai greu decît atunci cînd mă legăna. „Bunicule, spusei, ce ai în mîna?” — „O idee fixă!” răspunde și nu înțelege. Vocea îl era din nou seacă. Ca atunci cînd îl apucă durerile de stomac. Intre genunchii lui, eu mă uitam la paș cum se în-cruceșau și jucau pe pămînt... Il spuse „Tata va pleca într-o înșulă care se numește închisoare”. De partea cealaltă era aceeași strădă: strigăte, împuscături, despărțiri. Gîndii „închisoare” și spusei „Ce-i asta?” „Ce-i asta?” ridicînd capul. „Bunicule, ce-i asta?” Il ridicai fata apucîndu-l de bărbie, ca să-l priveșc în ochi „ce-i asta?” „Mă

afla mai tîrziu”, răspunde el aspru. „Inchis”, vine de la înșulă de închisoare. O să cauți în dicționar „a fi închis”. Închisoare vine de la... de la... Nu știu. Vom afla mai tîrziu, închisoarea; vom afla mai tîrziu. Bunicul, asta a vrut să spună: „închisoarea e o idee fixă”. Mă-nțore în atelier; Spune, bunicule, închisoarea e...” Dau fuga la bucătărie, cațirilor, bunicul o să vă croiască samare, cațirilor, da, cațirilor”. Dar nu, oamenii aceia au plecat, e liniște peste tot. Ai zice că nici casa nu mai e a-să. Glastrele mele cu ferigă s-au spart, sint acoperite de o apă verde și amară. „Cațiri, cațiri!” Bie-tul tata! Mă gîndesc că într-o zi, îl vor lovi și pe el cum au făcut cu ferigile. Inima tăatăii meu va fi tot așa, verde, și cînd o vor răni, din ea se va scurge suncul asta acru și n-o să fie nici o mină care să-l adune.

Dar ce a făcut tata? Azi era sîrbătoare. Ar fi venit mai de-vreme. Îi place să meargă sub luminările mari cînd, la miezul nopții, procesiunea iese din biserică și se așază pe două șiruri ce înaintează spre piața mare, la poalele muntelui. Atunci orașul e al nostru mai mult ca oricînd. Dar acum e noapte. Și afară de asta nu-i nici o sărbătoare.

Vocea mătușii-mi ajunge pînă la mine. S-a declarat războiul. Unii vor răspîndi singele celorlalți, fii ai aceleia patrii (morală, patrie, pingărire). Imi astup urechile, nu vreau să mă auzesc. Război, război, război. Cuvîntul acesta mă va sfîșia. Mi-e teamă și el stă la pîndă; mi-e frig și el stă la pîndă și după el, tata, pierd ca o nă-lucire. Unde-ar putea să fie? Sint mirată. La ora asta venea de la ziar, zîmbind. Nu, azi n-o să-mi văd. El e ascuns în război. Acasă, bunicul și noi toți îl chemăm în taină, dar el nu aude, el umbliă, sub această dezordine, pe strădă.

Și acum, n-o să mă cresc nicel-odată! Sint că m-am făcut mare. Un război poate să împiedice copiii să crească, deci copiii nu lup-tă, nu-s în închisoare și dănuie mai mult.

Copiii pot să aștepte.

Desen de LIVIU POPA

Analfabetul și bila de biliard

I se invitește capul de-atîtea cu-lori, puncte și linii.

— Hai, omule. Asta nu se poate să nu știi.

Nu pricepe întrebarea pusă de că-pitan. În picioare, în fața hărții, cu spatele la clasă, simte că e ne-spus de nelericit, îl vine să plîngă.

— Capul sus, băiatule.

Vocea mătușii-mi ajunge pînă la mine. S-a declarat războiul. Unii vor răspîndi singele celorlalți, fii ai aceleia patrii (morală, patrie, pingărire). Imi astup urechile, nu vreau să mă auzesc. Război, război, război. Cuvîntul acesta mă va sfîșia. Mi-e teamă și el stă la pîndă; mi-e frig și el stă la pîndă și după el, tata, pierd ca o nă-lucire. Unde-ar putea să fie? Sint mirată. La ora asta venea de la ziar, zîmbind. Nu, azi n-o să-mi văd. El e ascuns în război. Acasă, bunicul și noi toți îl chemăm în taină, dar el nu aude, el umbliă, sub această dezordine, pe strădă.

Și acum, n-o să mă cresc nicel-odată! Sint că m-am făcut mare. Un război poate să împiedice copiii să crească, deci copiii nu lup-tă, nu-s în închisoare și dănuie mai mult.

Copiii pot să aștepte.

JESUS LOPEZ PACHECO

starea asta și-o să-l podidească plîncă, ca ieri, în risetele celorlalți. Nu pricepe nimic, sigur e numai că face un lucru rău, pentru care merită o pedeapsă. Disprețul căpitanului, risetele celorlalți soldați, miele ce-o va stîrni, în cele din urmă, și care-l va face fericit și nenorocit în același timp.

— La stai un pic, Sebastian. Unde ț-ai petrecut tu aștia două-șunu de țari pe care-i ai?

Sebastian îl privește cu ochii mă-cuși, poate de o părere de rău, de un dor. Sebastian plînge.

— În sat.

— Ce făceai? Ce făceai tu în sat? Nu mai plînge! În spatele lui Sebastian se dezlanțuie risul.

— Liniste! țipă căpitanul.

— Nimic, spune Sebastian.

Căpitanul se ridică și coboară de la catedră. Privirile tuturor soldaților, țâcniți acum, îl însoțesc pînă la locul unde se află Sebastian. Prin fereastră se vede marca, silueta înaltă a unei macarale din port. Trece un vapor. Căpitanul, cu mina pe umărul soldatului, îl privește mai înții în ochi, se apleacă și-l observe din alt unghi de vedere, și-l cercetează în cele din urmă din profil. Face toate acestea fără o mișcă prea bogată, mișcînd pe soldat între mîini ca pe un obiect care i-ar fi trezit curiozitatea. Toată clasa ride. Sebastian plînge.

— La uită-ți-vă la el, adevărată domnișoară! îi dă înainte cu plînsul — spune căpitanul, ridicîndu-i bărbia cu mina. Sebastian are ochii albaștri și mari, o înfîntă bunăteasă sub sprînceana care-i acoperă. Risul soldaților descrește. — Două-șunu de ani țara să facă nimica. Ce ferice! Il risul crește din nou. Sebastian plînge mereu. Își trage nasul cu zgomot și se străduie să nu gemă. Gîmbiile verzi, colinele rotunde, larma dulce a turmei pășind. Cu ochii lui limpez, Sebastian vede acum răsărîndu-i în fața satul, el stă pe o piatră cu bita în mîini, cu cojocul la picioare. Zile întregi se scurgeau în această tăcere, întrepruțită doar de sunetul clopoteilor de de vînturile cu freacă ușor și adinc. Zile cu nori depărtați care-și tirau alene umbrele peste cîmpurile de grâu, peste arborii și peste coline. Acum, Sebastian, soldat, privește o hartă și plînge.

— Liniste! strigă căpitanul! Risetele soldaților încețază îndată.

— Nu știi să citești, desigur.

— Nu.

— Dar să mîningi?

Risetele fac explozie din nou.

— Liniste! țaceți odată. Ascultă Sebastian, milițaria o să facă om din tine. Ai să-nveți să citești. La tine-n sat nu era școală, așa-i?

— Nu, spune Sebastian, gemînd.

— Scurt, ia să vedem, Sebastian — căpitanul își îndreaptă frun-țu-mittel. Ascultă bine ce te-trebe: ce făceai tu în sat la tine? Muncea la cîmp, păzeai vitele, lucrai în vreun atelier, sau... ce dracu' puteai să faci, dacă nu te superi?

Din nou risul soldaților, risetele exacte pe care căpitanul le ordonă cu anume cuvinte, cu unele glume vulgare, pînă-n clipa cînd el însuși le oprește brusc cu acest cuvînt care-ri aproape un ordin militar: „Li-niste!” Nu se mai aude atunci decît suspinul lui Sebastian, zgomotul macaralei care, acum, funcționează, cot-codăcîntul gîmilor prin curțile din carțier, motorul unui automobil pornind, sau vocea căpitanului care începe iar întrebările, urlînd aproape:

— Spune, o dată, Sebastian.

— Munceam la cîmp cu taica și, mai înainte, păzeam oile, spune Sebastian.

Căpitanul își aprinde o țigară și se-ntoarce la locul lui, îndrătînt mesii.

La să vedem Sebastian, — spune căpitanul — ia să vedem dac-ai să izbutești. În sfîrșit, să-mi spui. Nu mai plînge, hai! Stăpînește-te,

ai 21 de ani acum. Ia să vedem, unde te-ai născut?

— La Barrosa.

Băiatul nu mai plînge.

— Și unde-i asta? În provincia Badajoz, nu-i așa?

Căpitanul îl privește, tărăgînîndu-și cuvintele.

— Tara nătarilor! spune un soldat din rîndul ini.

Libotele de ris izbucnesc în libertate. Căpitanul ordonă tăcerea de două ori și clasa întregă se supune. Dacă el se supără, poți să rămii și fără pușul pînă care îl l-au lăsat. Sau să stai la carceră, fără pat, plin de pucei, în mirosul greu al latrinelor înfundate.

— Care-i ala?

Vocea îl e aspră.

Nimeni nu răspunde. Sebastian se uită la ostași în tăcere, înfricoșat, temîndu-se pentru ei.

— Pentru ultima oară, care-i ala? Căpitanul e tot îndrătînt mesii, pe scaun.

— Sergent, spune el — sergentul care a rămas în picioare, lîngă masă, înaintează. — Primește două rînduri... Eu, domnule căpitan, spune-mi, odată soldat mărunțel, ridicîndu-se din bancă.

— Sergent, lunde-l număidecît, poruncește el și își continuă teoria.

— Sebastian, Sebastian — vocea i se umflă pînă la strigăt aproape — Sebastian, iubite, spune-mi, odată pentru todeună, cum se numește patria ta.

Sebastian a închis ochii de citeva ori, din ce în ce mai îngrozit de strigătele căpitanului. „Patria mea”, se gîndea el. N-a auzit niciodată cuvîntul acesta.

— Nu știu.

— Ai mihi, prietene! — se lasă să cadă pe masă, simlînd dispe-rearea, trecîndu-și o mîină peste frunte.

— Uite, de o jumătate de oră așteptîm să ne spui numele patriei tale... Sebastian...!

„Patria mea. Patria mea? Patria mea...” Odată, — Sebastian era copil — odată, stînd pe piatra de unde veghea asupra viteilor, văzuse tre-

NIVARIA TEJERA

șul în care locuim. Mătușica tocmai îmi încerca rochia de în pe care trebuia s-o primesc în dar. Mîna i se încurcă în cordon. „Mătușe, ești nervoasă?” îl spusei, întorcîndu-mă și cu capul, ca fiind semn că nu; priveam prin fereastra cea mică. „Azi se zorește cam mult!” gîndeam, văzîndu-i fața răsfrîntă în geam, Mătușica e cam bătrînă. O iubesc atît de mult, încît cer c-ar trebui să fie mama mea; e bună și n-are copii. Coase pantaloni pentru un magazin de confecții; nu-l prea bine plătit, dar îl ajută pe bunicul care e elar.

„Mătușico” acestea sint visurile tale” îl spusei, ca amintindu-i cu glas tare. Ea răspunde mirată: „Ce?” Spusei: „Cînd coși”. Și ea răspunde „da” și mă privi o clipă. Și se făcu frumoasă, cu ochii umezi. O îmbră-țîșai: „Mulțumesc, mătușico, nici n-aș avea rochițe, dacă tu n-ai visat”. Ea tremură și de-abia acum bag de seamă!

Auzise, poate, războiul, fiindcă e mai bătrînă și, dacă gîndesc, e ca și cum și presimțir evenimentele. A fost clipa cînd cordonul, care rămînea să fie prins, se ghemui lîngă țipătul Mătușii. Din adîncul țipătului, o văzui răsărînd pe mama cu Chicho în brațe și bunicul după ea. Strigo: „Război, e război!” Un zgomot aproape strada de noi. Se traseră zăvoaie. Camioane, împuscături, strigăte se încrucișau. Niste lovituri înspăimîntătoare în uși făcuseră să zburîntă ferestrele și geamul în care se ogîndise Mătușica. Se vedea bine că erau oameni fu-riosi, s-ar fi zis că aveau în mîini securi dintre acelea cu care bunicul scoate cartofii de la El Barbadó. Se agitau cu toții, zguduind pînă și cel mai mic ungher. Noi toți eram cuprinși în același cutre-mur. Spusei: „Vor să intre” și o prinsei pe mama în brațe: „mamă”, dar ea nu mă luă în seamă. Se strîngea lîngă fratele meu, ca de obicei. „Mătușe, bunicule, vor să intre”. Nu mă auziră. Mie mi-era întrec. „Vreau să mă ascund” zisei.

Plîngeam, era o învalmășeală groaznică; dar îl auzii pe bunicul care mă chema să ne ascundem în odoăita care se găsește dincolo de patio, în fund, înaltele de a ajunge la grajdul caprelor și la cotet. În urma noastră, casa părea gata să

gînd. Eram singură. „Și tata?” Fără el, sint todeună singură. Mă gîndeam la stradă. O vedeam ca un deșert mare și lung; la capătul ei o formă care se întorcea.

Repetai: „Și tata?” Bunicul se înfioră, apoi începu să mă legene ca atunci cînd vrea să mă adoarmă. Spuse: „Taci, mitico, o să vie curînd”. Vocea i se făcu mai seacă: „Ai să vezi, o să vie”. Mă gîndeam că nu-i adevărat; „e îngrijorată, fiindcă bănuiește că nu-l cred, și-l zîmbi ca să-l înșel”. Ochii i se tulburară și-i lipi buzele de părul meu. Simții o căldură în jurul capului: era respirația sa. Rămase așa un timp. Din stradă veneau cuvinte învalmășite: „Sus mi-nile, armele, deschideți ușă fărîmăm totul, la moarte, la moarte”. Și așa de mai multe ori ca și cum n-ar fi știut să spuie altceva. „Dormi, mitico” repeta bunicul, strîngîndu-mă la pieptul lui. „Mi-e mică, mică”. Era o altă voce, bine cunoscută, căzui în ea cu într-o prăpăstie; plîngeam în fundul prăpăstiei, tata strălucia ca o auroră. Simții dintr-o dată nevoia să-l văd. Căzui și, în patru labe, ieșii în patio. Dar, pe neașteptate, o tronizată îngrozitoare împinse casa pînă la noi, ca pe cineva care se bate și de care-l tragi de pulpăna hainei. Mă oștii. Ce mai era și asta. Războiul? În timp ce oamenii aceia se apropiau, schelări casei gemea, ca și cum ar fi durut-o ceva. Mi-era milă de chicho, care nu putea să fugă, de Chicho care spunea „ma-ma-ma-ma-ma”, de bunicul care era bătrîn. Vorbeau cu toții de-a val-ma. Auzii cuvinte fără sărmele, dreapta, generalul, stînga, trăiască în moarte, bisectamă, trăiască în moarte, canalia, vulpoiul, lepădătura de cîine, drapel, pingărire, morală, drum, toată strada, urcați, patrie, coboriți, trageți în ei, scotociți, frontal național, trăiască generalul, nu e lumină, închisoare, unde s-au băgat, căuțați, căuțați! Apărură cițiva oameni. Aveau berete roșii și uniforme cenușii; de brate le atîrnau puști. Mă uitai la mama care mă trăgea de cîrlicionți.

Strînseli cu o mină mîneca bunicul care spuse, văzîndu-i: „sint falangisti!” și cu cealaltă ciupii bratul gros al Mătușii, care răspunde: „sint falangisti!”. Vorbeau despre lucruri pe care puteam să le aud sau să le înțeleg. Unul dintre ei răci: „Unde s-a ascuns?” Bunicul întrebă: „Cine?” Altul zise: „Ala micu’”. (Privii la Chicho care și sugea biberonul și făcea ochii mari). Bunicul îl privi neclintit: „Vorbiți de feciorul meu?” Unul dintre ei care avea

umăr, cu miinile în buzunare, cu flin-gă de gîrd și bereta într-o parte; slujbași modesti, cărări de fete (înșu-du-se de braț, muncitoru cu sîcucule de pînză cerată, cu fulare în jurul capului, ucenici de la atelierete Ventas, soldați, oameni în vîrstă cu bazmale de gît, copii cu șept și ghiozdane, chiar și un popă).

— Unde merg, mamă? repetă micu-ful. Și atunci mama se-ntoarce spre el, se apropie de fereastră, privi în stradă și eșită să-l răspundă. Nu se pricepe să-i explice ce-i cu mulțimea asta care se scurgea spre oraș. Eu însăși se pregătea să coboare ca să intre în marel fluviu de oameni.

— Tu nu vezi că merg pe jos? Nu iau tramvaiul fiindcă nu trebuie să-l tîne.

Știa bine că micuțul n-o va înșelege, dar nu era în stare să-i explice mai bine.

— Nu iau tramvaiul? De ce?

— Ei, vede, mamă, spuse așa, nu trebuie să se ia tramvaiul, și nimeni nu se urcă-n el. Tu nu vezi?

În mijlocul străzii se ivește un tramvai și băiatul vede că e gol cu desăvîrșire, cu luminile aprinse, lunc-cînd printre grupurile de oameni care se întorc și se uită după el. Toate chipurile rid, oamenii gesticulează, arată spre tramvai, spun ceva ce bă-tatul nu poate auzi. Mama, în spatele lui, privește scena și rida.

— Nimeni, dar nimeni! strigă ea entuziasmată. Și își pune miinile pe umerii copilului. Capul fiului ei se-ntoarce spre ea.

— Și de ce nu merg cu tramvaiul?

— Ei bine, hombre, pentru că... Viața s-a scumpit foarte mult și nu mai putem trăi. Nu se mai poate. Mama știe că trebuie să-i explice.

— Așa, o să se vadă că protestăm cu toții, că nimeni nu-i mulțumit de guvern. Hai, nu mai întreba, acu-dă-te și mîninge, o plec.

— Și tu, ai să mergi și tu pe jos? spune copilul cu ochii mari și un început de zîmbet.

— Sigur! Ca toți ceilalți!

El o privește mirat și nu știe ce să-i spună. Mama se va duce la lu-cru pe jos.

— Da... e-așa departe... o să te obosești grozav!

Instantaneu de la 7 Februarie

— De ce merg pe jos? De ce? Cu spatele la mătăsă, copilul întreba, privind pe fereastră grupurile care insoțeau trouarele. Strada Aragon începea din involburile tranșării pe care soarele răsarînd le isca prin-te nori și se sfîșiea la „Plaza de Toros”, printre corpurile marilor căd-diri, întunecate, nedestulise în cea-ți amînții.

Copilul privi mirat mulțimea care părea că fîșiește din splendoarea ro-șie a zorilor și se îndreptă spre orașul întunecat, înăz scufundată în aproape în întregime, în vălurile nop-ții.

— Unde merg? întrebă el din nou. Dar mătăsă-era ocupată și nu-l auzi.

Pe sub fereastră treceau grupuri compacte de muncitori cu trasta pe

Mama pleacă de la fereastră și pregătete masa.

— Ei și. Să nu se mai aindim la asta!

El se apropie de ea, o privește de aproape și, fericit de cele ce i-a spus, îi mîngieie brațul.

— Vreau să merg cu tine. Lasă-mă să te conduc puțin...

Ea spune brusc:

— Nu, tu se poate, o să plec nu-maldicî. Dar o oprește fața copilului și glasul cu care o roagă; îl privește cum se sprînjă în gît, în cirje. N-are ce face, o să cedeze.

— Bine, ai să vii pînă la colț, atît...

— Și eu vreau să merg pe jos, mormură copilul, mîșcîndu-se cu stîngărie prin cameră.

Încep să mîninge. Din cînd în cînd,

FRANCISCO LACALLE

mama privește spre stradă, unde lu-mina și grupurile în marș par să crească mereu. Tramvaiele continuă să circule goale, fără să se oprească, cu zgomotul lor ciudat de fiare vechi! Umbra manipulăntului se detachează în golul vehiculului.

— Hai, grabiește-te! mormură mama din obșnuită, dar ea știe că are timp. S-a sculat de la gîse ca să meargă în lîntșe pînă la atelier.

Coboară amîndoi scara. Ea îi ajută micuțului ale cărui picioare se tirăsc zîbîndu-se de trepte. Cîrjele se lovesc de lemn cu zgomotul de mult familiar pentru întreaga casă.

Ajung în stradă și pornesc să umble repede, amestecîndu-se cu toată lumea asta care se îndreaptă spre strada Manuel Becerra. Lucrătoraera și fu el întră în rînd cu muncitorii, cu cei care vind țigări prin băruri, cu cei care mătura parchetele bînei-lor, cu zidarii care construiesc țirle-norii și hotelurile, cu vînzătorii ziare-nor astea care nu interesează pe ni-meni, cu zarzavagii și cafele de mă-celari care coboară pînă la Lagapzi, cu mecanicii, cu cei de la canale, cu cei de la Compania de Gaz, cu mă-turătorii.

Acum, copilul nu mai întreabă nimic. Privește în jurul lui cu iluzia fericită că face ceea ce și mătăsă-a permis să facă printre atîția oameni, care ridă și își vorbesc fără să se cu-notască. Mama i-a transmis bucuria și înflăcărarea ei, el vrea să meargă și nu mă repede și cirjele se lovesc ritmic de trouar. Mama îl ține de braț și-l privește cu dragoste; un extraordinar amestec de sentimente animă această dimineață ceoasă și caldă.

Oamenii simpli îi înconjoară, să-răcăcios îmbrăcați, întunecați de griji, dar înaintînd, reinnoindu-se necon-te-nit, de neînvinși și nemiapîndut fi oprîți, ca o pașnică armată care ar intra în oraș și l-ar curci prin simpla ei prezență și hotărîrea de a trăi, împotriva oricăror piedici, împotriva ne-dreptății și împotriva anilor.

Madrid, 1957.

umăr, cu miinile în buzunare, cu flin-gă de gîrd și bereta într-o parte; slujbași modesti, cărări de fete (înșu-du-se de braț, muncitoru cu sîcucule de pînză cerată, cu fulare în jurul capului, ucenici de la atelierete Ventas, soldați, oameni în vîrstă cu bazmale de gît, copii cu șept și ghiozdane, chiar și un popă).

— Unde merg, mamă? repetă micu-ful. Și atunci mama se-ntoarce spre el, se apropie de fereastră, privi în stradă și eșită să-l răspundă. Nu se pricepe să-i explice ce-i cu mulțimea asta care se scurgea spre oraș. Eu însăși se pregătea să coboare ca să intre în marel fluviu de oameni.

— Tu nu vezi că merg pe jos? Nu iau tramvaiul fiindcă nu trebuie să-l tîne.

Știa bine că micuțul n-o va înșelege, dar nu era în stare să-i explice mai bine.

— Nu iau tramvaiul? De ce?

— Ei, vede, mamă, spuse așa, nu trebuie să se ia tramvaiul, și nimeni nu se urcă-n el. Tu nu vezi?

În mijlocul străzii se ivește un tramvai și băiatul vede că e gol cu desăvîrșire, cu luminile aprinse, lunc-cînd printre grupurile de oameni care se întorc și se uită după el. Toate chipurile rid, oamenii gesticulează, arată spre tramvai, spun ceva ce bă-tatul nu poate auzi. Mama, în spatele lui, privește scena și rida.

— Nimeni, dar nimeni! strigă ea entuziasmată. Și își pune miinile pe umerii copilului. Capul fiului ei se-ntoarce spre ea.

— Și de ce nu merg cu tramvaiul?

— Ei bine, hombre, pentru că... Viața s-a scumpit foarte mult și nu mai putem trăi. Nu se mai poate. Mama știe că trebuie să-i explice.

— Așa, o să se vadă că protestăm cu toții, că nimeni nu-i mulțumit de guvern. Hai, nu mai întreba, acu-dă-te și mîninge, o plec.

— Și tu, ai să mergi și tu pe jos? spune copilul cu ochii mari și un început de zîmbet.

— Sigur! Ca toți ceilalți!

El o privește mirat și nu știe ce să-i spună. Mama se va duce la lu-cru pe jos.

— Da... e-așa departe... o să te obosești grozav!

Desen de EUGEN MIHĂESCU

Traduceri de TAȘCU GHEORGHIU